

JAARVERSLAG 2016

KONINKLIJKE
HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ
DER WETENSCHAPPEN

DOELSTELLING

Het bevorderen van de wetenschap en het slaan van bruggen tussen wetenschap en samenleving. De Maatschappij doet dit door het uitschrijven van prijsvragen, het bekronen van wetenschappelijke prestaties en het organiseren van lezingen en wetenschappelijke conferenties.

GESCHIEDENIS

De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, het oudste 'Geleerde Genootschap' in Nederland, werd als *Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen* op initiatief van een zevental vooraanstaande burgers van Haarlem opgericht in 1752. Aanvankelijk was de belangrijkste activiteit het uitschrijven en honoreren van prijsvragen inzake actuele wetenschappelijke vraagstukken. De Maatschappij is sinds 1841 gevestigd in het monumentale Hodshon Huis, Spaarne 17, te Haarlem, tegenover haar goede buur Teylers Museum. Het predikaat *Koninklijk* werd verleend ter gelegenheid van haar 250-jarig bestaan in 2002.

STRUCTUUR

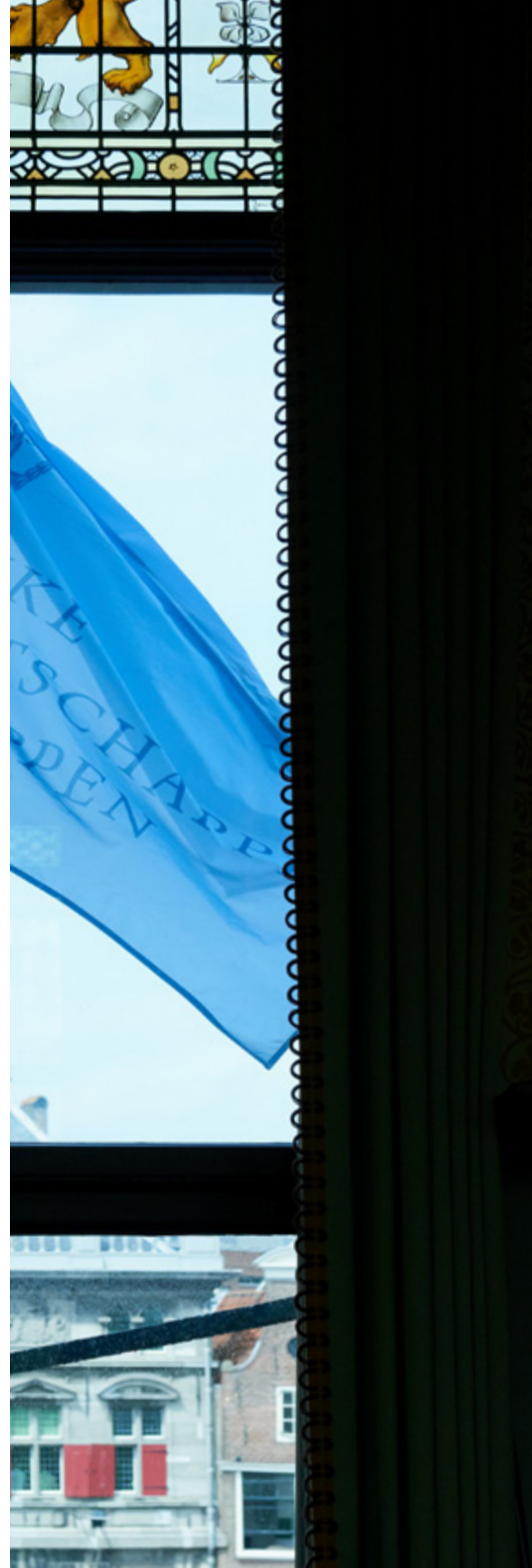
De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen kent vanouds een tweeledige structuur: enerzijds een college van besturende en in de wetenschap geïnteresseerden (*directeuren* genaamd, primo januari 2017: 388) en anderzijds een groep wetenschappers (*leden* genoemd, primo januari 2017: 482 leden en 40 buitenlandse leden), die verantwoordelijk zijn voor de wetenschappelijke activiteiten van de Maatschappij. Deze tweedeling is tot op de huidige dag gehandhaafd.

Foto voorzijde omslag: Detail voordeur Hodshon Huis.

Foto achterzijde omslag: Detail wandbekleding bestuurskamer Hodshon Huis.

Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen

Jaarverslag 2016

Het Hodshon Huis, een prachtig monument

In het Hodshon Huis aan het Haarlemse Spaarne houdt de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen sinds 1841 domicilie. De stijkamers van dit gebouw zijn juweeltjes van eind achttiende-eeuwse interieurarchitectuur. Zij vertegenwoordigen alle grote Europese interieurstijlen uit die tijd. De kamers zijn grotendeels prachtig gerestaureerd. Zij zijn beperkt te huur voor activiteiten.

Lezingen symposia, conferenties

Binnen de Hollandsche Maatschappij vindt uitwisseling van gedachten onder meer plaats door lezingen en informele onderlinge contacten. Standaard worden er driemaal per jaar lezingen gehouden: de Winterlezing, de Haarlemse Voordracht in het voorjaar en de Herfstlezing.

INHOUD

VOORWOORD 5

Louise Gunning-Schepers

VOEDSELZEKERHEID: KAN DE WETENSCHAP OPLOSSINGEN BLIJVEN BIEDEN? 6

Martin Kropff

WINTERLEZING 9

NIEUWE DIRECTEUREN EN LEDEN 11

WALKING DINNER 13

JACOBUS ALBERTUS UILKENS (1772–1825), PREDIKANT TE EENRUM 14

Gerrit van Dijk

ALGEMENE VERGADERING 16

TERUGBLIK 20

Alexander Rinnooy Kan

IN MEMORIAM/OVERLEDENEN 21

HERFSTLEZING 23

SPAARNEDEBAT 24

FOR WOMEN IN SCIENCE PRIJZEN 25

EEN BEETJE OPSTANDIGHEID. JOHANNA WESTERDIJK, DE EERSTE VROUWELIJKE HOOGLEERAAR VAN NEDERLAND 26

Patricia Faasse

L.E.J. BROUWER — HAARLEMS WISKUNDIG WONDERKIND 29

Rien Kaashoek

JAN BROUWERFONDS 31

Jan Brouwer Conferentie

DE NATIONALE DENKTANK 34

Harald Tepper

HET HUYGENS-MONUMENT 37

René van Rijckevorsel

PRIJZEN

Nederlandse Prijs voor ICT-onderzoek 41

Essayprijsvraag KHMW/NRC 41

Johannes Cornelis Ruigrok Prijs 42

Keetje Hodshon Prijs 43

Martinus van Marum Prijs 43

Dirk Jacob Veegens Prijs 44

Nederlandse Gas Industrie Prijs 45

Hollandsche Maatschappij Prijzen voor

Jong Talent 46

INTERVIEW

Ewine van Dishoeck en Tim de Zeeuw 51

PRIJZEN

Hollandsche Maatschappij Prijzen

voor Jong Talent 54

Internetscriptieprijs 55

Dr. Saal van Zwanenberg Scriptieprijs 55

Jan Brouwer Scriptieprijs 57

J.C. Baak Prijs 59

Profielwerkstukprijzen 60

INTERVIEWS

Hans Hofstraat 61

Mladen Popović 62

Kees van Hee 64

STIPENDIA

Bate uit het Pieter Langerhuizen

Lambertuszoon Fonds 66

Stipendia uit het Dr. W.J.E. Voet Fonds 66

EEN REIS NAAR ROME 67

Arend Soeteman

FINANCIEEL OVERZICHT

– Balans 70

– Rekening van baten en lasten 71

– Toelichting op de jaarcijfers 72

Rutger Schimmelpenninck

– Prijzengeld toegekend in 2016 73

INTERVIEW

De vrijwilligers van de KHMW 74

Prijzen en stipendia

De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen levert onafhankelijke juryleden voor de beoordeling van wetenschappelijke prestaties. Het bestuur kent de volgende wetenschappelijke prijzen en stipendia toe:

PRIJZEN

Nederlandse Prijs voor ICT-onderzoek

Aanmoedigingsprijs voor vernieuwend onderzoek op het gebied van de ICT.

Dr. Saal van Zwanenberg Prijs

Oeuvreprijs voor een onderzoeker op het gebied van de farmacotherapie.

Boerhaave Biografie Prijs

Prijs voor de auteur van een biografie of de uitgave van de wetenschappelijke correspondentie van een wetenschapper.

Prijsvraag in samenwerking met NRC

Essaywedstrijd over uiteenlopende actuele vraagstukken.

Dirk Jacob Veegens Prijs

Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers (gepromoveerden) in de economische, politieke en sociale geschiedenis van Nederland.

Johannes Cornelis Ruigrok Prijs

Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers (gepromoveerden) in de maatschappijwetenschappen.

Keetje Hodshon Prijs

Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers (gepromoveerden) in de geesteswetenschappen.

Martinus van Marum Prijs

Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers (gepromoveerden) op het terrein van de natuurwetenschappen en techniek.

Van der Knaap Prijs

Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers (gepromoveerden) op het terrein van de economische en sociale geografie in brede zin.

Hollandsche Maatschappij Prijzen

voor Jong Talent

Prijzen voor eerstejaarsstudenten en scriptieprijsen in technische en exacte vakken.

Enza Zaden Award

Prijs voor de beste docent plantenbiologie in het middelbaar onderwijs.

Nederlandse Gas Industrie Prijs

Prijzen voor studenten met de beste afstudeerscripties over aan de gasindustrie gelieerde onderwerpen.

Internetscriptieprijsen

Prijzen voor de masterscripties met als onderwerp internet & economie, internet & recht, internet & maatschappij- of geesteswetenschappen, of internet & technische wetenschappen.

Dr. Saal van Zwanenberg Scriptieprijs

Scriptieprijs voor de farmaceutische en/of medische wetenschappen waarbij het geneesmiddel centraal staat.

Jan Brouwer Scriptieprijsen

Scriptieprijsen voor de geestes- en maatschappijwetenschappen.

J.C. Baak Prijs

Scriptieprijs voor onderzoek dat met name relevant is voor het vreedzaam naast elkaar leven van verschillende volkeren.

Profielwerkstukprijsen

Voor VWO en Havo scholieren uit de regio Kennemerland.

STIPENDIA

Bate uit het Pieter Langerhuizen

Lambertuszoon Fonds

Te besteden ter bevordering van onderzoek in de exacte wetenschappen.

Stipendia uit het Dr. W.J.E. Voet Fonds

Voor studenten ter financiering van een buitenlandse studie of stage.

VOORWOORD

LOUISE GUNNING-SCHEPERS

Voor u ligt het Jaarverslag van de Hollandse Maatschappij voor het jaar 2016. Al vanaf het allereerste begin van 2016 mocht ik meelopen in het bestuur van de KHMW, een jaar dat natuurlijk voor mij persoonlijk in het teken stond van de overdracht van het voorzitterschap op onze jaarvergadering op 21 mei. Het was een bijzonder moment omdat we afscheid namen van Alexander Rinnooy Kan die in zijn periode als voorzitter zoveel in gang gezet heeft. We hebben hem, zeer verdiend, geëerd met onze gouden penning, een Carte Blanche (waarover in het jaarverslag 2017 meer) en hem weer de rode ledendas teruggegeven. Natuurlijk was dat ook de gelegenheid waarbij onze nieuwe secretaris, Ad IJzerman een prachtige Haarlemse lezing uitsprak waarna een ieder van u toch weer net iets anders naar uw dagelijkse kopje koffie kijkt.

Het was ook het jaar dat we voor het eerst onze pas benoemde leden en directeuren apart uitnodigden om kennis te maken met elkaar en met ons prachtige Hodshonhuis. Dat was een heel geanimeerde bijeenkomst op 11 april. Misschien wel daarom was er ook een record aantal aanwezigen bij onze jaarlijkse aspergemaaltijd. De dependance in de blauwe zaal had een live verbinding met de aula, het beste van twee werelden.

We hebben er ook voor het eerst voor gekozen om juist twee van onze pas benoemde leden en directeuren te vragen om de herfstlezing te verzorgen. En zo spraken bij die gelegenheid Patricia Pisters, als nieuw lid en Alexander Italianer, als nieuwe directeur.

Het was natuurlijk ook het jaar waarbij we met elkaar op reis gingen naar Rome. Een onvergetelijke reis, mede door de bijdrage aan het programma van onze directeur Joost Klarenbeek bij de Nederlandse Ambassade en onze Nederlandse Ambassadeur bij de Heilige stoel, Jaime de Bourbon de Parme die ons hielp om te begrijpen dat het Vaticaan echt in heel veel opzichten een multinational is.

Gelukkig waren er naast al deze nieuwe activiteiten ook het vertrouwde jaarprogramma van onze prijzen (weer een groter aantal), onze Jan Brouwer Conferentie en onze Winterlezing. Over al die mooie momenten leest u meer in dit jaarverslag van 2016.

Voedselzekerheid: kan de wetenschap oplossingen blijven bieden?

MARTIN KROPFF

IN 2016 WERD HET NIEUWS regelmatig gedomineerd door berichten over de gevolgen van het klimaatsverschijnsel El Niño. Oogsten mislukten, prijzen van voedsel schoten omhoog en in sommige delen van de wereld werd een groot deel van de bevolking afhankelijk van humanitaire hulp. De gevolgen voor de voedselproductie waren vooral zeer ernstig in zuidelijk Afrika, waar door de extreme droogte ruim 50 miljoen mensen getroffen werden (FAO, 2016). Miljoenen mensen werden met de hongersnood bedreigd. El Niño is een terugkerend verschijnsel (om de 3-7 jaar) en mede hierdoor bestaat er een hoge variatie in de jaarlijkse voedselproductie in bepaalde regio's in de wereld. Bovendien zal niet alleen dit terugkerende fenomeen druk zetten op onze globale voedselzekerheid: door de klimaatsverandering zal het niet alleen warmer worden, waardoor schade kan ontstaan aan gewassen, maar ook wordt het weer meer variabel waardoor onverwachte schokken in het voedselsysteem kunnen ontstaan. Dat was bijvoorbeeld duidelijk in 2008 toen de tekorten zo groot waren dat de voedselprijzen enorm stegen wat leidde tot voedselrellen in ontwikkelingslanden. Dat heeft dus niet alleen effect op de 500 miljoen kleine boeren in met name ontwikkelingslanden en opkomende economieën, maar ook voor de armen in de steden en voor de wereldwijde voedselzekerheid. Voedselsystemen zijn immers wereldwijd sterk verbonden en intergerelateerd waardoor een schok aan de ene kant van de wereld ook aan de andere kant impact kan hebben (Lloyds, 2015).

Bovenop de toenemende variabiliteit in onze productiesystemen komt de groei van de wereldbevolking. In 2050 zullen we meer dan 9 miljard mensen moeten voeden. Deze populatiegroei is niet homogeen: de groei wordt vooral verwacht in ontwikkelingslanden waar nu de voedselproblematiek al het grootst is. Naar verwachting zal de bevolking in Afrika tegen die tijd zelfs verdubbeld zijn. Elke dag gaan er nu al 800 miljoen mensen met honger naar bed en zijn er 2 miljard mensen ondervoed door een ernstig tekort aan micronutriënten als ijzer, zink en vitamine A. Dit laatste fenomeen wordt ook wel verborgen honger genoemd en leidt tot blijvende gezondheidsschade, vooral als het kinderen betreft. Het is dus van groot belang dat we zowel de huidige problemen oplossen als ons voorbereiden op de grote uitdagingen die ons in de nabije toekomst te wachten staan. Kort samengevat: we zullen meer voedsel van hogere kwaliteit moeten produceren onder moeilijker omstandigheden. Gewassen zullen in veel gebieden beter bestand moeten worden tegen warmte en meer of juist minder water, en ook zullen nieuwe ziekten en plagen opkomen waar resistente gewassen voor nodig zijn. Gewassen moeten klimaatbestendiger worden en efficiënt kunnen omgaan met natuurlijke hulpbronnen zoals water en energie.

Dit alles is een enorme uitdaging en inspiratie voor fundamentele en toepassingsgerichte wetenschappers. Gelukkig is de wetenschap goed georganiseerd. We hebben onder meer een uitgebreid internationaal netwerk bestaande

uit 15 internationale agrifoodinstituten. Deze instituten vormen samen de CGIAR en rekenen mondiale voedsel zekerheid tot hun primaire taak. Eén van de oudste instituten in dat netwerk is CIMMYT dat zich wereldwijd met 18 kantoren richt op de verbetering van de systemen van twee van de belangrijkste gewassen, tarwe en mais. Deze twee gewassen zijn samen goed voor zo'n 40% van de voedselvoorziening in de wereld. Het is de uitdaging van CIMMYT om rond deze gewassen de beste kennis in de wereld samen te brengen, goed wetenschappelijk onderzoek te doen met vele partners zoals de topuniversiteiten Wageningen UR, Cornell en Davis en met vele andere partners te zorgen voor impact van het onderzoek in ontwikkelingslanden.

In het verleden heeft de CGIAR al aangetoond een leidende rol op het gebied van voedselzekerheid te kunnen spelen. Voedselzekerheid staat immers al vele decennia op de agenda, en zonder het werk van grootheden als Norman Borlaug (Nobelprijswinnaar, initiator en lange tijd wetenschappelijk leider van CIMMYT) en de wetenschappelijke onderzoeksinstellingen wereldwijd was het nu niet mogelijk om 7 miljard mensen te voeden in plaats van 3 miljard een halve eeuw geleden. Het begon met het inbrengen van kortstro eigenschappen in granen door o.a. Borlaug waardoor de opbrengst vele malen verhoogd kon worden: de groene revolutie, 50 jaar geleden. Doordat het stro steviger was kon het meer gewicht aan korrels dragen. Norman Borlaug heeft voor zijn werk de Nobelprijs voor de Vrede gekregen. Dat onderstreept het belang van voedselzekerheid: een voedselonzekere wereld leidt tot chaos en oorlog. Ook nu nog werkt CIMMYT samen met partners aan het verbeteren van gewassen. Tegenwoordig zijn de vraagstukken echter wel ingewikkelder en is een grote diversiteit aan wetenschapsdisciplines nodig om vooruitgang te boeken. De continue populatiegroei maakt het noodzakelijk dat de totale opbrengsten per

jaar zo'n 2% toenemen. Dat is een enorme uitdaging, maar er wordt nog steeds vooruitgang geboekt. Belangrijk daarvoor blijft de veredeling van nieuwe variëteiten. Daarbij wordt gekeken naar vele eigenschappen als resistenties tegen ziekten en plagen, kwaliteit van het gewas, droogteresistentie en natuurlijk ook opbrengst.

Een goed voorbeeld zijn de droogteresistente variëteiten van mais die CIMMYT in de afgelopen 20 jaar in Afrika heeft ontwikkeld (Cairns et al., 2013). Afgelopen jaar waren de voordelen daarvan uiterst goed zichtbaar. In Zimbabwe, waar de El Niño in veel regio's zorgde voor extreme droogte, is aangetoond dat droogteresistente maisvariëteiten een 80% hogere productie hadden vergeleken met traditionele variëteiten. Een ander voorbeeld is de necrotische ziekte in mais die plotseling opkwam in Kenia in 2011. De maisoogst werd in Kenia met 25% gereduceerd, en het risico bestond dat ook andere landen daar last van zouden krijgen. Met traditionele wetenschappelijke technieken zou het 15 jaar kosten een oplossing te vinden. Met behulp van nieuwe technologieën zijn we nu echter in staat binnen 4 jaar resistente variëteiten in het veld te hebben. Die ontwikkeling wordt gevoed door de genenbank, waar CIMMYT zaad van 150.000 tarwevariëteiten en van 30.000 maisvariëteiten bewaart en beschikbaar stelt. Er worden jaarlijks 700.000 zakjes met zaad over de wereld gestuurd op verzoek van veredelaars. Voor mais is nu zelfs de volledige genetische code beschikbaar van het materiaal in de genenbank.

Zoals eerder aangegeven is ook het fenomeen van de verborgen honger een grote uitdaging. Omdat vele armen zich slechts een eenzijdig dieet kunnen veroorloven is er een grootschalig programma ontwikkeld om de grote gewassen met meer zink, ijzer en vitamine A te verrijken: biofortificatie. Dat is slechts één van de oplossingen (naast een breder dieet of pillen), maar het heeft al veel impact gehad (Bouis et al., 2011). Dit jaar hebben vier wetenschappers van één van de

instituten van de CGIAR de wereldvoedselprijs (zowat de Nobelprijs voor landbouw) gekregen voor hun werk op dit gebied met zoete aardappel. Ze hebben aangetoond dat dit een effectieve aanpak is, en een nieuwe wetenschappelijke uitdaging is dan ook gericht op het inbrengen van micronutriënten in allerlei gewassen en variëteiten.

Meer productie van betere gewassen is echter niet voldoende. We moeten ook het gebruik van natuurlijke hulpbronnen en energie minimaliseren om de productie echt duurzaam te maken. Zo wordt er om o.a. water en arbeid te besparen steeds minder geploegd en wordt de grond minimaal bewerkt. Door precisietechnieken met GPS en detectiesystemen kunnen ook kleine boeren efficiënter omgaan met hulpstoffen. Daarbij is voorlichting essentieel. Veel kleine boeren in ontwikkelingslanden hebben geen licht in hun huis of hut maar wel een telefoon. Er worden daarom smartphone apps ontwikkeld om zo de boeren te adviseren.

De verschillende genoemde oplossingen moeten uiteraard op elkaar afgestemd zijn. We richten ons dan ook steeds meer op systeembeoordelingen zoals nieuwe variëteiten met beter precisie management en betere beslissingsondersteunende toepassingen. De wetenschap speelt hierbij een cruciale rol in het ontwikkelen van de benodigde disciplines. De grootste uitdaging ligt echter in het integreren van sociale, natuurwetenschappelijke en technologische disciplines rond de geïntegreerde nexus van water, voedsel en energie. Het is cruciaal te begrijpen wie de boeren en ondernemers zijn en waar behoefte aan is. Gender speelt daarbij een belangrijke rol. Veel boeren in Afrika en Azië zijn vrouw en uit wetenschappelijke studies blijkt dat vrouwen een andere voorkeur hebben voor variëteiten en technieken dan mannen. Het is cruciaal om dat in wetenschappelijk onderzoek mee te nemen. Samenwerken is dan ook het huidige adagium. Veel wetenschappers werken nog

steeds het liefst binnen de eigen discipline. Dat begrijpen wij als wetenschappers allemaal. Maar de problemen van nu en in de toekomst vragen om interdisciplinaire en transdisciplinaire (waar je de stakeholders erbij betreft) oplossingen. De uitdaging om de wereld duurzaam te voeden is enorm maar met de vooruitgangen die gemaakt worden in verschillende wetenschappelijke disciplines is dit een probleem dat we samen aan kunnen gaan.

REFERENTIES

- Bouis H.E., Hotz C., McClafferty B., Meenakshi J.V., and Pfeiffer W.H. 2011. "Biofortification: A new tool to reduce micronutrient malnutrition." *Food and Nutrition Bulletin* 32 (Supplement 1): 31S-40S.
- Cairns J.E., Hellin J., Sonder K., Araus J.L., MacRobert J.F., Thierfelder C., Prasanna B., 2013. Adapting maize production to climate change in sub-Saharan Africa. *Food Security* 5, 345-360.
- FAO. 2015 Special Alert 336: Delayed onset of seasonal rains in parts of Southern Africa raises serious concern for crop and livestock production in 2016. Global Information and Early Warning System on Food and Agriculture (GIEWS), Harare.
- Lloyds, 2015. Food system shocks. The insurance impacts of acute disruption of global food supply. Emerging risk report, Lloyds, 2015.

Martin Kropff met zijn team op veldbezoek in India

Prof. dr. M.J. Kropff is Director General van CIMMYT (het International Maize and Wheat Improvement Center in Mexico), oud-rector magnificus van Wageningen Universiteit en hoogleraar gewasecologie aan Wageningen Universiteit en lid van de KHMW.

WINTERLEZING

Voor het eerst in de geschiedenis van de Hollandsche Maatschappij werd de winterlezing gehouden door een spreker van buiten: **G.D. (Gene) Block PhD**, rector van de Universiteit van Californië - Los Angeles (UCLA). In zijn *Priceless The Value Proposition for the Humanities* ging hij op 20 februari in op het belang van de geesteswetenschappen. Als coreferent trad op **Dr. S.J. (Sijbolt) Noorda**, oud-voorzitter VSNU en Universiteit van Amsterdam. Hij sloot zijn verhaal af met een positieve draai: "In all my years in university leadership positions I have observed that most scholars either tacitly comply with changing conditions and live with new norms or loud and clearly complain about them and about the degrees of neglect they suffer. It is much rarer to witness celebration, to see colleagues celebrate change and adapt to new paradigms with creativity and dedication. It would do us in the humanities - yes, I do belong to this tribe as well - no harm if we would rather celebrate than complain or passively comply. There are at least two good reasons to do so: there is an awful lot to celebrate in today's humanities, and if we are looking for support and positive rewards, we should remember that

most people love backing winners much better than backing self proclaimed losers. So let's celebrate. " De lezing is uitgegeven bij de KHMW en verkrijgbaar bij het secretariaat.

De vergadering stemt in met de voorgestelde benoemingen van directeuren en leden en met de benoeming van **Mr. R.J. (Rutger) graaf Schimmelpenninck** als bestuurslid en penningmeester van de KHMW, in opvolging van Jhr. mr. A.A. (Albert) Röell. De voorzitter hoopt dat de heer Schimmelpenninck zijn deskundigheid als faillissementscurator niet nodig zal hebben bij zijn nieuwe penningmeesterschap. Heel toevallig komt in het vandaag verschenen deel V van de Biografische Schetsen over oud-directeuren en leden een portret voor van een verre voorouder van de nieuwe penningmeester. De voorzitter constateert dat deze R.J. Schimmelpenninck een lastige, maar interessante, bestuurlijke carrière kende. Hij kreeg geen standbeeld maar wel een sigaar. Zo heeft iedereen zijn eigen onsterfelijkheid. De zojuist benoemde penningmeester geeft vervolgens een toelichting op de begroting voor 2016. De begroting wordt goedgekeurd.

Op de eerste rij vlnr: Marlies Veldhuijzen van Zanten-Hyllner, Gene Block, Sijbolt Noorda, Gerrit van Dijk

NIEUWE DIRECTEUREN

BENOEMD BIJ DE WINTERLEZING
OP 20 FEBRUARI 2016

Dr. P.W.C. (Peter) van Barneveld
voorzitter raad van bestuur Spaarne
Gasthuis

Mr. B.L.J.M. (Boudewijn) Beerkens
CFO SHV Holdings

Mr. I. (Inge) Brakman
commissaris

Drs. C. (Chris) Breedveld
directeur Kabinet van de Koning

Dr. S. (Shanti) van Dam
directeur Stichting Praemium Erasmianum

L.C.A. (Lieve) Declercq MSc
directievoorzitter Vitens

H. (Heleen) Dura-van Oord
oprichter DQ&A Media Group en partner
Peak Capital

I.G.C. (Ingrid) Faber MBA
CEO Pooling Partners/Faber Halbertsma
Groep BV

Drs. M.C. (Marc) van Gelder
commissaris, oud-CEO MEDIQ

Drs. M. (Maria) Hansen MBA
zakelijk directeur Stadsschouwburg en
Philharmonie Haarlem

Drs. J.H.H. (John) Heller
CEO Argenta Bank- en verzekeringsgroep
NV

**Mr. L.J. (Lodewijk) Hijmans van den
Bergh**
partner De Brauw Blackstone Westbroek,
voormalig lid raad van bestuur Koninklijke
Ahold

Drs. L. (Linda) Hovius MBA
Managing Partner Aberkyn - Change
Leadership Partners

Mr. E.H. (Edzo) Huisman
notaris, secretaris J.C. Ruigrok Stichting

A. (Alexander) Italianer Phd
secretaris-generaal Europese Commissie

E.J.A. (Edward) de Jager
CEO VenturesOne B.V., voorzitter Erik
Hazelhoff Roelfzema Stichting

Drs. H. (Henk) de Jong
programmadirecteur Strategie en Beleid
Politie

Jhr. mr. J.D. (Jan Derck) van Karnebeek
CMO Heineken

Dr. R.R. (René) Kuijten
managing partner LSP-Life Sciences Partners

W. (Willem) de Laat MD PhD
CEO LiGalli BV, oud CMO Organon,
bestuurslid Saal van Zwanenberg Stichting

**Mr. dr. drs. J.C. (Arine) van der Lely-van
der Steur**
eigenaar antiquariaat A.G. van der Steur
Haarlem

J.H.M. (Hessel) Lindenberg
commissaris

Jhr. mr. Th.S. (Theo) Röell
kamerheer van Z.M. de Koning, senior
rechter Rechtbank Haarlem

Mr. H.Th.E.M. (Henk) Rottinghuis
oud-CEO Pon Holdings, commissaris

Prof. dr. P.J. (Paul) Scheffer
publicist, hoogleraar Europese Studies
Tilburg University

Prof. dr. W.J. (Joost) Schudel
psychiater, bestuurslid Saal van Zwanenberg
Stichting

Jhr. mr. D. (Duco) Sickinghe
managing partner Fortino Capital

Dr. J. (Jan) Spoelder
classicus en oud-rector Kennemer Lyceum

N. (Nina) Tellegen
algemeen directeur Stichting DOEN

Drs. L.M.T. (Lidwin) van Velden
CFO/CRO Nederlandse Waterschapsbank

Drs. J.Th. (Jan) Versteeg
Grootmeester van het Huis van Z.M. de
Koning

Mr. E.J. (Eric) Westerink
CEO and managing partner Parcom Capital

NIEUWE LEDEN

BENOEMD BIJ DE WINTERLEZING
OP 20 FEBRUARI 2016

Prof. dr. C.A. (Clemens) van Blitterswijk
directeur MERLN Instiute, hoogleraar
weefselherstel Universiteit Maastricht

Prof. dr. A.W.A. (Arnoud) Boot
hoogleraar corporate finance and financial
markets Universiteit van Amsterdam

Prof. dr. ir. C.J.N (Cees) Buisman
hoogleraar biologische kringloop-
technologie Wageningen Universiteit,
directeur Wetsus, European Centre of
Excellence for Sustainable Water Technology

Prof. dr. G.C.G. (Trudy) Dehue
hoogleraar theorie & geschiedenis van de
psychologie Rijksuniversiteit Groningen

Prof. dr. N.A.N.M. (Nico) van Eijk
hoogleraar informatierecht Universiteit van
Amsterdam

Prof. dr. H. (Heino) Falcke
hoogleraar astrofysica en radioastronomie
Radboud Universiteit Nijmegen

Prof. dr. C.G. (Carl) Figdor
hoogleraar tumor immunologie Radboud
UMC

Prof. dr. K.P. (Kees) Goudswaard
hoogleraar economie, bijzonder hoogleraar
sociale zekerheid Universiteit Leiden

Prof. dr. A. (Amina) Helmi
hoogleraar sterrenkunde Rijksuniversiteit
Groningen

Prof. dr. H. (Helen) de Hoop
hoogleraar theoretische taalwetenschap
Radboud Universiteit Nijmegen

Prof. dr. M. (Marian) Joëls
hoogleraar neurowetenschappen UMC
Utrecht

Prof. dr. J.J.P. (John) Kastelein
staf vasculaire geneeskunde AMC/
Universiteit van Amsterdam
Tilburg University

Prof. dr. J.N. (Joost) Kok
hoogleraar informatica Universiteit Leiden,
hoogleraar geneeskunde Universiteit Leiden

Prof. dr. R.A. (Ruud) Koole
hoogleraar politicologie, i.h.b. Nederlandse
politiek Universiteit Leiden

Prof. dr. K.H. (Koen) Kuijken
hoogleraar sterrenkunde Universiteit Leiden

Prof. dr. E.A. (Lisa) Kuitert
hoogleraar boekwetenschap Universiteit
van Amsterdam

Prof. dr. P.A.M. (Paul) van Lange
hoogleraar sociale psychologie Vrije
Universiteit

Prof. dr. E.M. (Eric) Moormann
hoogleraar klassieke archeologie Radboud
Universiteit Nijmegen

Prof. dr. ir. A. (Alexander) van den
Oudenaarden
directeur Hubrecht Instituut, hoogleraar
kwantitatieve biologie van genregulatie
Universiteit Utrecht

Prof. dr. T. (Theunis) Piersma
hoogleraar trekvoegecologie
Rijksuniversiteit Groningen

Prof. dr. P.P.R.W. (Patricia) Pisters
hoogleraar film- en media studies
Universiteit van Amsterdam, directeur
Amsterdam School for Cultural Analysis
(ASCA)

Prof. dr. M. (Mladen) Popović
hoogleraar Oude Testament en het vroege
Jodendom Rijksuniversiteit Groningen

Prof. dr. J.W.M. (Wil) Roebroeks
hoogleraar archeologie van de oude steentijd
Universiteit Leiden

Prof. dr. J.A. (Han) van Ruler
hoogleraar intellectuele geschiedenis van
Renaissance en Barok Erasmus Universiteit
Rotterdam

Prof. dr. ir. J.S. (Jaap) Sinninghe Damsté
hoogleraar organische geochemie Universiteit
Utrecht

Prof. dr. J.K. (Judith) Sluiter
hoogleraar medische selectie en begeleiding
van werknemers Universiteit van Amsterdam

Prof. mr. T.P. (Thomas) Spijkerboer
hoogleraar migratierecht Vrije Universiteit

Prof. dr. ir M.R. (Maarten) van Steen
hoogleraar informatica Universiteit
Twente, wetenschappelijk directeur ICT
Onderzoeksinstituut Universiteit Twente

Prof. mr. C.J.J.M. (Carel) Stolker
rector magnificus & voorzitter college van
bestuur Universiteit Leiden

Prof. dr. V. (Vinod) Subramaniam
rector magnificus Vrije Universiteit

Prof. dr. J.T. (Hanna) Swaab
decaan faculteit sociale wetenschappen
Universiteit Leiden, hoogleraar
neuropedagogiek en ontwikkelingsstoornissen
Universiteit Leiden, lid raad van toezicht
Trajectum

Prof. dr. J.L. (Jan) Theeuwes
hoogleraar cognitieve psychologie Vrije
Universiteit

Prof. dr. P.M. (Patti) Valkenburg
universiteitshoogleraar Universiteit van
Amsterdam

Prof. dr. L.C. (Rineke) Verbrugge
hoogleraar logica en cognitie Rijksuniversiteit
Groningen

Prof. dr. B.G.M. (Beate) Volker
hoogleraar sociologie Universiteit van
Amsterdam, directeur programmagroep
'Institutions, Inequality and Life Courses'
Universiteit van Amsterdam

Prof. dr. T.N. (Cisca) Wijmenga
hoogleraar humane genetica Rijksuniversiteit
Groningen

WALKING DINNER

De nieuwe directeuren en leden kregen op 11 april een speciale ontvangst met een informele kennismakingsbijeenkomst. Voorzitter Alexander Rinnooy Kan verzorgde een korte inleiding over de bijzondere geschiedenis en de unieke constellatie van de Maatschappij. Daarnaast gaf oud-secretaris Boudi Dortland-Bier een rondleiding door het prachtige Hodshon Huis.

Jacobus Albertus Uilkens (1772–1825), predikant te Eenrum

GERRIT VAN DIJK

DOMINEE UILKENS uit Eenrum werd in 1805 lid van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, zoals staat vermeld in het boek van Bierens de Haan. Waarom eigenlijk? Het vermoeden rijst dat er een speciale reden moet zijn geweest om deze predikant uit een onbekend dorp in het Noordwesten van de provincie Groningen tot lid te benoemen. En inderdaad, die reden was er. Uilkens was namelijk niet alleen predikant maar ook volkovoeder. Hij was een boerenzoon uit Wierum boven Groningen en had naast theologie zich bekwaamd in de natuurkundige wetenschappen. In de laatste was hij ook gepromoveerd in Groningen. Hij was nu predikant in Eenrum en had een aantal publicaties het licht doen zien op het gebied van de landhuishoudkunde. Als een voortreffelijk kanselredenaar onderwees hij zijn gemeente ook regelmatig in de landbouw, preeks nieuwe zaaimethoden en het gebruik van machines aan, maar vergat niet, in de geest van J.F. Martinet, de grootheid van God in de natuur te benadrukken. Die eigenschappen trokken de aandacht. Hij kreeg er landelijke bekendheid mee en zij leidden tot zijn benoeming als lid. Het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen had hem overigens al eerder het lidmaatschap aangeboden, de KNAW later. Intussen was er ook nog een andere ontwikkeling.

De economische toestand van ons land in de achttiende eeuw was slecht en een van de ideeën die rees was om de landbouw, die in Nederland ruim werd beoefend, te innoveren om aldus de welvaart op hoger peil te brengen. Koning Willem I ontvouwde daartoe een plan om op

de Nederlandse universiteiten een leerstoel landhuishoudkunde in te stellen en hij zei erbij dat zijn voorkeur uitging om die leerstoelen te laten bezetten door predikanten. Zij stonden immers het dichtst bij het volk en waren in staat de stugge boeren te overtuigen om nieuwe technieken (machines, nieuwe zaaimethoden) te gebruiken. In Groningen kwam niemand meer voor die leerstoel in aanmerking dan Jacobus Albertus Uilkens. En in 1815 werd hij benoemd tot hoogleraar landhuishoudkunde aan de Rijkshogeschool te Groningen. Om predikanten in deze discipline te bekwaren kreeg de studie theologie aan de universiteiten landhuishoudkunde als verplicht onderdeel. Dat was een ware revolutie in de zeer conservatieve Hervormde Kerk van die dagen. Het stuitte ook veel studenten tegen de borst omdat zij die verplichting niet in overeenstemming vonden met hun waardigheid als brenger van Gods Woord. De synode van de Nederlands Hervormde Kerk bemoeide er zich mee en kreeg uiteindelijk bij de koning gedaan dat de verplichting werd opgeheven, zeer tegen de zin van Uilkens. Predikanten zouden daardoor aan gezag verliezen in zijn ogen als zij het verschil tussen bloeiend koolzaad en paardenbloemen niet wisten.

Uilkens was op vele terreinen actief. Hij was lid en vaak bestuurslid van vele verenigingen in de provincie Groningen, waarvan het Natuur- en Scheikundig Genootschap wel de meest bekende is. Van dat genootschap was hij directeur. Hij was ook schoolopziener en schreef zelf een aantal schoolboeken. Zijn natuurkundig schoolboek werd vele malen herdrukt. Het was ontstaan als

antwoord op een prijsvraag uitgeschreven in 1798 door de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. Het verhaal gaat dat Uilkens pas op het laatste moment van de prijsvraag hoorde en het schoolboek in drie dagen en nachten schreef. Hij kreeg er een gouden medaille voor.

Bij de Hollandsche Maatschappij trad hij een aantal malen op in een jury voor de prijsvragen die de Maatschappij uitschreef. De onderwerpen van de prijsvragen varieerden van landbouwvraagstukken, zoals snoeimethoden van fruitbomen en bestrijding van veepest, tot hoe de grootheid van God in de natuur het beste voor het voetlicht kon worden gebracht.

Uilkens hield zich ook nog bezig met dierlijk magnetisme en telepathie en publiceerde erover. Ook trad hij wel op als magnetiseur. De publicaties trokken de aandacht van Martinus van Marum, die niets van die onzin moest hebben. Hij bleef echter netjes en stelde aan Uilkens voor een verzegelde doos, met daarin een papier, waarop hij een woord had geschreven, naar Groningen te zenden en gelijktijdig een doos met dezelfde inhoud in Haarlem te bewaren. De directeurs van de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen zouden bij de sluiting der dozen aanwezig zijn om alles te controleren. In Groningen moest dan door een magnetiseur worden aangetoond dat een helderziende het woord in de doos zou kunnen lezen. Van Marum zou als het lukte 100 gulden schenken aan het Doveninstituut van Guyot. Uilkens antwoordde dat Van Marum zijn geld kon houden. Intussen deed hijzelf niet meer aan telepathie en een magnetiseur vinden in Groningen was niet zo eenvoudig. Smoesjes natuurlijk. Toch bleef Uilkens heilig in dit bijzonder natuurkundig verschijnsel geloven.

Prof. dr. G. van Dijk is oud-secretaris natuurwetenschappen van de KHMW en oud-hoogleraar wiskunde aan de Universiteit Leiden.

Het portret hier afgebeeld is een litho van L. Portman, naar een tekening van G.J. Geusendam.

ALGEMENE VERGADERING

Bij de 264e jaarvergadering van de Koninklijke Hollandse Maatschappij der Wetenschappen op 21 mei 2016 waren ongeveer 185 directeuren en leden getuige van het aftreden, na acht jaar, en niet geheel zonder emotie, van Prof. dr. A.H.G. (Alexander) Rinnooy Kan als voorzitter van de Maatschappij en de benoeming van zijn opvolger Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers.

De voorzitter memoreert de sinds de vorige vergadering overleden directeuren en leden, onder wie Mr. H. (Henk) Mees, directeur sinds 1958 en daarmee geruime tijd een van de langst zittende directeuren van onze Maatschappij, Prof. mr. J.H. (Hans) Nieuwenhuis, een voor onze Maatschappij waardevol jurylid en Prof. dr. J. (Jaap) Dronkers, die aan de wieg stond van de komende KHMW-reis naar Rome.

De wetenschappelijk secretarissen doen verslag van de prijzen.

Mr. R.E. (Roelf) Rogaar doet verslag van de werkzaamheden van de beleggingscommissie.

De vergadering geeft haar goedkeuring aan:

- de samenstelling van de vier adviescommissies die het bestuur adviseren over de benoeming van nieuwe directeuren en leden en van de beleggingscommissie (herbenoemingen);
- de notulen van de directievergadering voorafgaand aan de Winterlezing op 20 februari 2016;
- de toekenning van de Langerhuizen bate;
- het Jaarverslag 2015 incl. de Jaarrekening 2015.

De voorzitterswissel wordt bij acclamatie goedgekeurd door de vergadering. Alexander Rinnooy Kan is zeer gelukkig met de keuze voor Louise Gunning-Schepers: een voortreffelijk kandidaat die een geheel eigen invulling aan het voorzitterschap zal geven.

Voor het eerst in 264 jaar zal een vrouw voorzitter zijn van de Hollandse Maatschappij. In zijn dankwoord vertelt Alexander Rinnooy Kan dat voor de overdracht van het voorzitterschap in de geschiedenis van de Maatschappij verschillende governance modellen zijn 'uitgetest'. In het begin, in 1752, rouleerde het voorzitterschap jaarlijks onder alle directeuren. Later was het voorzitterschap voorbehouden aan Haarlemse directeuren. Met ingang van 1861 werd de voorzitter gekozen te midden van de directeuren. Onder secretaris Soeteman behoren lange voorzitterstermijnen tot het verleden: sinds 2011 is er een bovengrens van acht jaar. Alexander Rinnooy Kan dankt het bestuur, de secretarissen, de directeuren en leden, de familie Pol en alle vrijwilligers voor het vertrouwen en de steun in de afgelopen acht jaar. Hij eindigt zijn speech met de woorden "It is not how we succeed but how we are succeeded" en overhandigt Louise Gunning-Schepers bij afwezigheid van een voorzitterskamer de voorzittersbel die al decennialang in gebruik is.

De kersverse voorzitter spreekt vervolgens de vergadering toe. Het is haar een grote eer om hier vandaag te staan en in de voetsporen te treden van zoveel voorzitters die haar voorgingen. "De KHMW biedt al meer dan 250 jaar een podium voor actuele discussies op het grensvlak van wetenschap en maatschappij. De bereidheid van alle betrokkenen om in het Hodshon Huis een open gesprek aan te gaan, biedt geweldige mogelijkheden. Ik verheug me er op om veel van die gesprekken mogelijk te maken en daarmee de kracht van onze leden en directeuren te benutten."

Bij zijn afscheid ontving Alexander Rinnooy Kan de gouden eremedaille van de Maatschappij en werd hij vanwege zijn grote verdiensten en enorme inzet voor de KHMW bij acclamatie benoemd tot erelid.

Het portret van de aftredend voorzitter werd gemaakt door portretschilder en beeldend

kunstenaar Annelies Hoek uit Weert, een leerling van Sierk Schröder van wiens hand meerdere portretten in de bestuurskamer zijn. Een bekend werk van Annelies Hoek is het officiële staatsieportret van Koningin Beatrix, dat in vele gemeentehuizen en openbare ruimtes hangt. Haar schilderijen kenmerken zich door een levendige expressie in een losse en duidelijke penseelstreek met een heel eigen kleurgebruik.

Na de pauze hield Prof. dr. A.P. (Ad) IJzerman, hoogleraar farmacochemie aan de Universiteit Leiden en in 2015 benoemd tot secretaris natuurwetenschappen van de Maatschappij volgens de traditie de Haarlemse Voordracht. Zijn lezing getiteld: *En dan is er koffie.... Onderweg naar nieuwe geneesmiddelen* begon als volgt: "en dan is er koffie", zo luidt de titel van een tamelijk spraakmakende roman uit de zeventiger jaren, waarin schrijfster hannes meinkema (hoofdletters waren in die tijd passé) tegen de heilige huisjes van het gezinsleven inging. Ons, studenten farmacie in die roerige tijd, sprak het boek ook aan omdat naar geruchte één van de personages in de roman gemodelleerd zou zijn naar een hoogleraar in de farmaceutische wetenschappen. Toch zal mijn betoog geen literaire beschouwing worden, en dient het bovenstaande slechts als opmaat om het vakgebied der farmacochemie te introduceren, en u aan de hand van koffie en cafeïne mee te nemen op de zoektocht naar nieuwe geneesmiddelen." De Voordracht is als deel LXXVI in de reeks Haarlemse Voordrachten uitgegeven.

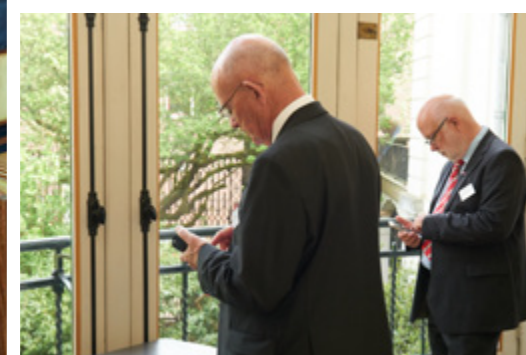
**COMMISSIE BENOEMING
ALFA/GAMMA-LEDEN**
olv Prof. mr. A. Soeteman:
Prof. dr. R.B. Andeweg,
hoogleraar empirische en
Nederlandse politicologie UL.
Prof. dr. C.H.M. Kroon,
hoogleraar Latijnse taal- en
letterkunde UvA/VU en directeur
College of Humanities UvA.

**COMMISSIE BENOEMING
BËTA-LEDEN**
olv Prof. dr. A.P. IJzerman:
Prof. dr. ir. W. van Saarloos,
directeur transitie NWO.
Prof. dr. ir. M.P.C. Weijnen,
hoogleraar proces- en
energietechnologie TUD.

**COMMISSIE BENOEMING
DIRECTEUREN OVERHEID
EN NON-PROFIT
ORGANISATIES**
olv Drs. M.L.L.E. Veldhuijzen
van Zanten-Hyllner:
Dr. A. Esmeijer, directeur van
het Prins Bernhard Cultuurfonds.
Drs. D.M. Sluimers, voorzitter
van de raad van bestuur APG
Groep.
Mr. P.W. Waldeck, oud-
ambas-sadeur te Londen,
grootmeester-honorair van
het Huis van Z.M. de Koning.

**COMMISSIE BENOEMING
DIRECTEUREN
ONDERNEMINGEN
EN VRIJE BEROEPEN**
olv Mr. R.J. graaf
Schimmelpenninck:
Drs. Chr.P. Buijink, voorzitter
Nederlandse Vereniging van
Banken.
Mr. M.T.H. de Gaay Fortman,
partner bij Houthoff Buruma.
Mr. A. Ruys, oud-voorzitter raad
van bestuur Heineken N.V..

BELEGGINGSCOMMISSIE
Dr. Th. Beels, oud-directeur-
generaal ABN, oud-penning-
meester KHMW.
Mr. R.E. Rogaar, oud-bestuurs-
voorzitter Theodoor Gilissen
Bankiers N.V., oud-penningmeester
KHMW.
Jhr. drs. R.W.F. van Tets, partner
Laaken Asset Management N.V.,
oud-lid raad van bestuur ABN
AMRO Bank N.V.

Terugblik

ALEXANDER RINNOOY KAN

ELKE VOORZITTER van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen moet zich een bevoorrechte vertegenwoordiger hebben gevoeld van een prachtige traditie. Dat geldt zelfs voor de aller-eersten in de rij – in het begin rouleerde het voorzitterschap jaarlijks onder alle directeuren – die konden verwijzen naar de inspirerende gewoonte van 18e-eeuwse Haarlemse notabelen om in onderlinge gesprekken enige greep te krijgen op wat de wetenschap de samenleving te bieden zou hebben. De reeks voorzitters die hen opvolgden zag de wetenschap bloeien en groeien en de samenleving daarmee worstelen, in bewondering, verbazing en soms ontsteltenis. De boodschap van de wetenschap is niet altijd een gemakkelijke, maar laat zich al evenzeer niet gemakkelijk negeren.

Kritische verbazing en oprechte nieuwsgierigheid – die zouden kenmerkend moeten zijn voor het publiek van de wetenschap. Kritisch, in de lijn van de wetenschappelijke traditie van onverbiddelijke zelfreflectie. Wetenschappelijke resultaten spreken nooit vanzelf en bestaan slechts in afwachting van het betere inzicht dat nog moet volgen. Maar in de tussentijd is alle reden tot dankbaarheid en waardering voor wat onderzoekers tot stand brachten. De wetenschap toont de menselijke soort op zijn allerbest. De samenleving mag zich gelukkig prijzen met de onvermoeibare inzet van de onderzoekers die hun werk veelal in bescheidenheid verrichten.

De Hollandsche Maatschappij biedt, ook in bescheidenheid, in het Hodshon Huis een internationaal uniek forum voor de essentiële interactie tussen wetenschap en samenleving. In het prijzenprogramma dat het gehele spectrum van jong talent tot gearriveerd coryfee

omspant. In het lezingenprogramma dat leden en directeuren de gelegenheid biedt van elkaar te leren en te profiteren. En in de ontmoetingen, in Haarlem en sinds kort ook op buitenlandse locaties, waar de unieke samenstelling van de Maatschappij ruimte schept voor bijzondere persoonlijke contacten en voor verrijkende en ver reikende conversaties die lang bijblijven.

Ook voor deze voorzitter was het verbreden en verdiepen van deze eerbiedwaardige traditie een uitzonderlijk voorrecht. Dat kwam niet in de laatste plaats door de belangeloze ondersteuning daarvan door zoveel leden en directeuren, en natuurlijk vooral door de andere bestuursleden en de onvolprezen secretaris. Elke keer dat er aanleiding was voor de voorzitter om de betekenis van de Maatschappij kort samen te vatten en toe te lichten kon dat gebeuren in het vertrouwen dat de voorgeschiedenis van meer dan 250 jaar niet meer was dan een aanloop naar een vervolg dat nog veel meer gaat bieden. Nieuwe ontwikkelingen in de wetenschap natuurlijk, die zullen frapperen, inspireren en soms choqueren. Maar ook nieuwe initiatieven vanuit de Maatschappij zelf, die leden en directeuren nieuwe kansen zullen bieden om zich in elkaars gezelschap te verheugen over de vooruitgang die door de verlichting werd beloofd, en die ook in lastige tijden gekoesterd moet blijven worden.

Het was een voorrecht de voorzittersrol acht jaar te mogen spelen, en als geportretteerde tot in lengte van dagen deel uit te mogen maken van de achtergrond waartegen de Maatschappij haar nuttige en aangename maatschappelijke taak zal blijven vervullen.

IN MEMORIAM

Bij de Algemene Vergadering werden door de voorzitter zoals gebruikelijk de sinds de vorige vergadering overleden directeuren en leden herdacht. In dit verslag wil het bestuur graag een enkel In Memoriam eruit lichten, zonder daarmee iemand anders tekort te willen doen.

Prof. dr. P. (Pim) Kooij (1945–2016)

Op 9 augustus 2016 overleed op 71-jarige leeftijd de sociaaleconomisch historicus Pim Kooij, hoogleraar in Groningen en Wageningen en actief

lid van de KHMW. Hij droeg de Maatschappij een warm hart toe en kwam geregeld naar onze bijeenkomsten. Hij was een waardevol jurylid voor de Maatschappij en vervulde maar liefst twaalf jurylidmaatschappen. Pim Kooij had een glansrijke carrière achter zich en was ondanks zijn status als emeritus nog zeer betrokken bij het historisch onderzoek. Een hartaanval maakte daar in één keer een einde aan.

Pim Kooij werd op 11 juni 1945 geboren in Dordrecht. Vandaar verhuisde hij in 1960 met het gezin naar Harlingen, van waaruit hij het gymnasium in Leeuwarden bezocht. In 1963 ging hij geschiedenis studeren in Groningen. Daar werd hij assistent en later medewerker van de sociaaleconomisch historicus Han Baudet, die een leerstoel bekleedde in de Economische Faculteit. Op suggestie van Baudet begon Kooij een proefschrift over de sociale en economische structuur van de stad Groningen in de periode 1870–1914, waarop hij uiteindelijk in 1986 zou promoveren. Inmiddels was hij wetenschappelijk medewerker en hoofddocent voor sociale en economische geschiedenis geworden, speciaal belast met het onderwijs aan geschiedenisstudenten. In 1988 volgde een benoeming tot

bijzonder hoogleraar in de economische en sociale geschiedenis van stad en platteland, in het bijzonder Noordoost-Nederland, namens de Stichting voor Hoger Landbouwwonderwijs. Deze leerstoel was gevestigd aan de Economische Faculteit, maar na een reorganisatie verhuisde Kooij in 1997 van de Economische Faculteit naar de Faculteit der Letteren, waar hij met ingang van 1 januari 1998 gewoon hoogleraar economische en sociale geschiedenis werd. Tegelijk werd hij gewoon hoogleraar agrarische geschiedenis in Wageningen. In die hoedanigheden gaf hij tevens leiding aan het Nederlands Agronomisch Historisch Instituut, met vestigingen in zowel Groningen als Wageningen. In 1997 was hij inmiddels lid geworden van de Hollandsche Maatschappij. Kooij ging in 2010 zowel in Groningen als in Wageningen met emeritaat.

De dissertatie van Pim Kooij was meteen een standaardwerk. Het was geen lokale of regionale geschiedenis in de geijkte zin van het woord, maar een sterk door demografische en economische theorieën geleide studie van een regionaal centrum, zoals er elders in de wereld ook talloze zijn. Het boek is gebaseerd – als al het werk van Kooij – op uitgebreid en systematisch archiefonderzoek ter plaatse, maar beoogt vooral iets te zeggen over stadsgeschiedenis in het algemeen. Kooij behoorde vanaf dat moment tot de dragende figuren van de stadsgeschiedenis als internationale academische discipline. Maar gaandeweg verbreedde hij de thematiek van zijn onderzoek naar de geschiedenis van stad en platteland, milieugeschiedenis en geschiedenis van de groene ruimte. Een monografie heeft hij na zijn dissertatie niet meer geschreven. Hij was op zijn best in het opzetten en uitvoeren van grotere onderzoeksprogramma's, zoals een vergelijkend onderzoek naar de economische en sociale ontwikkelingen in Noord-Brabant (zand) en Groningen (klei) of naar regionale ontwikkelingen in Rusland voor 1917 vergeleken

met die in Nederland. Hij publiceerde veelvuldig in tijdschriften en in door hemzelf of anderen geredigeerde bundels, was voorzitter, secretaris of gewoon lid van talloze besturen, jury's, redacties, visitatiecommissies en adviesorganen in de historische wereld, begeleidde meer dan twintig proefschriften, gaf leiding aan een onderzoeksinstituut met twee vestigingsplaatsen - en verzorgde ook nog inspirerende colleges in twee universiteiten. En dat zonder zijn gezin en zijn collega's te verwaarlozen. Men kijkt met verbazing naar alle activiteiten die zijn opgesomd in het curriculum vitae in de bundel verspreide opstellen die hem in 2010 is aangeboden, *Town and countryside in a Dutch perspective*. Kooij leidde niet alleen een onderzoeksinstituut, in zijn eentje was hij ook een onderzoeksinstituut.

Dit In Memoriam werd opgesteld door Prof. dr. K. (Klaas) van Berkel, Rudolf Agricola hoogleraar geschiedenis aan Rijksuniversiteit Groningen en lid van de KHMW.

IN HET KALENDERJAAR 2016 OVERLEDEN:

DIRECTEUREN

Mr. W.H.C. (Willem) Boellaard
A.M. (Ary) Lels
Mr. J.A. (Joan) Lantsheer
O. (Otto) ter Haar

LEDEN

Prof. dr. ir. N.W.F. (Nico) Kossen
Prof. dr. E.C. (Edward) Slater
Prof. dr. J. (Jaap) Dronkers
Prof. dr. W.H.O. (Wilfried) Ernst
Prof. dr. H. (Hans) Daalder
Prof. dr. ir. A.W. (Anne) van den Ban
Prof. dr. J.G. (Jarich) Oosten
Prof. ir. G.L. (Gerard) Reijns
Prof. dr. M. (Mauk) Mulder
Prof. dr. P. (Pim) Kooij
Prof. dr. ir. A.E. (Eduard) Pannenburg

O. (Otto) ter Haar (1929–2016)

Meer dan 40 jaar heeft Otto ter Haar in zijn werkzame leven een grote bijdrage geleverd aan de opbouw en internationale expansie van de wetenschappelijke uitgeverij van Elsevier. Deze activiteiten vormen nog steeds het belangrijkste onderdeel van het huidige RELX, voormalig Reed Elsevier.

Otto werd geboren in Amsterdam en was 30 toen hij in een commerciële rol ging werken bij de Elsevier Wetenschappelijke uitgeverij. Destijds in 1959 een nog zeer bescheiden activiteit met niet meer dan 30 mensen op de zolderetage van het moederbedrijf dat nog vooral boeken en publikstijdschriften voor de Nederlandse markt publiceerde.

Otto werd geboren in Amsterdam en was 30 toen hij in een commerciële rol ging werken bij de Elsevier Wetenschappelijke uitgeverij. Destijds in 1959 een nog zeer bescheiden activiteit met niet meer dan 30 mensen op de zolderetage van het moederbedrijf dat nog vooral boeken en publikstijdschriften voor de Nederlandse markt publiceerde. De wetenschappelijke uitgeefgroep was vanaf het begin georiënteerd op de internationale markt onder leiding van Piet Bergmans. De jonge Ter Haar had ervaring opgedaan in Indonesië in de tabaksindustrie en bouwde onder de vleugels van Bergmans mee aan de internationale expansie van het bedrijf.

Het was een periode van ongekende groei. De wetenschap werd steeds internationaler en Elsevier bood daarvoor een platform. Elk jaar werden 25 tot 50 nieuwe tijdschriften gelanceerd en namen de bestaande in omvang sterk toe.

In 1977 nam Otto de algehele leiding over het bedrijf. Zijn stijl van leidinggeven kenmerkte zich door een focus op de menselijke component. Zijn empathisch vermogen en humor maakte hem geliefd bij zowel medewerkers als klanten. Met vele opkomende jonge auteurs ontwikkelde hij een persoonlijke band die hij zijn leven lang heeft gekoesterd.

De internationale klantenkring, vooral bestaande uit bibliothecarissen van universiteiten, werd gekoesterd met veel aandacht en kennis van de persoon achter de klant. Ook de

secretaresses van de internationale vestiging werden op zijn talloze reizen immer bedankt met een grote bos verse bloemen voor hun inspanningen.

De internationale vereniging van wetenschappelijke uitgevers, STM, ontwikkelde zich door de inzet van de bourgondische Otto tot een club waar zaken en plezier met elkaar werden gecombineerd.

Na zijn pensionering in 1987 bleef Otto als commissaris nog verbonden tot 2001 aan het

concern Reed Elsevier en bracht een groot deel van zijn tijd door in het buitenland, met name in Ierland en Frankrijk. Op 87 jarige leeftijd is hij op 25 juli 2016 in Bordeaux overleden. Otto ter Haar was directeur van de Hollandse Maatschappij vanaf 1985. Hij bezocht in het verleden regelmatig onze bijeenkomsten.

Dit In Memoriam werd opgesteld door Drs. D.J. (Derk) Haank, CEO Springer Science + Business Media B.V. en directeur KHMW.

HERFSTLEZING

Voor de herfstlezing werd een nieuwe formule geïntroduceerd: twee sprekers, een net benoemd lid en een net benoemde directeur hielden elk een korte lezing. Het spits werd afgebeten door **Prof. dr. P.P.R.W. (Patricia) Pisters**, hoogleraar filmwetenschap aan de Afdeling Media Studies van de Universiteit van Amsterdam en directeur van de onderzoeksschool ASCA (Amsterdam School of Cultural Analysis). In haar lezing getiteld "Film als Metallurgisch Denken" zette zij de laatste ontwikkelingen op het gebied van de filmfilosofie uiteen. Neo-materialistische opvattingen over de verhouding tussen de materiële en immateriële wereld zijn het kader waarbinnen filmmakers in de digitale media cultuur als 'metallurgisten' kunnen worden gezien. Vervolgens sprak **Dr. A. (Alexander) Italianer**, secretaris-generaal van de Europese Commissie over de staat van de Europese Unie. Hij ging, mede aan de hand van persoonlijke ervaringen, in op een aantal actuele vraagstukken betreffende de uitdagingen waarmee de Europese Unie en haar lidstaten geconfronteerd worden en de respectievelijke verantwoordelijkheden dienaangaande.

Patricia Pisters

Vlnr Alexander Italianer, Alexander Rinnooy Kan, Carlen Italianer-Kremer

DE MAATSCHAPPIJ – SPAARNEDEBAT

Op 14 juni vond in het Hodshon Huis het tweede Spaarnedebat plaats, georganiseerd door De Maatschappij (de vroegere Maatschappij voor Nijverheid en Handel) in samenwerking met de KHMW. Thema was de toekomst van het onderwijs.

Goed onderwijs met gelijke kansen voor alle leerlingen. Zij moeten hun capaciteiten en talenten kunnen ontwikkelen, ongeacht het opleidingsniveau van hun ouders. Dat is goed voor hen en de samenleving en biedt perspectief voor Nederland. Zo zou het moeten zijn. In werkelijkheid neemt de kansenongelijkheid juist toe. Om het tij te keren moeten onderwijs, overheid en ondernemers samen in actie komen, blijkt tijdens het Spaarne debat. Leden van De Maatschappij en de KHMW luisterden in Haarlem naar deskundige sprekers als **Arnold Jonk**, **Ursie Lambrechts**, **Guido Walraven**, **Louise Gunning-Schepers**, **Jeroen Goes** en **Paul van Meenen**, om vervolgens onder leiding van dagvoorzitter Marlies Claasen zeer gemotiveerd mee te discussiëren.

“We moeten meer vertrouwen hebben en veel meer investeren in docenten, op alle niveaus.” Dat levert, volgens voorzitter **Luuc Mannaerts**, voorzitter van De Maatschappij, de grootste effecten op als het gaat om het bestrijden van kansenongelijkheid in het onderwijs. Ik hoop dat de inspiratie die we opdoen leidt tot concrete ideeën en onze 25 departementen dit centrale thema verder invulling geven.”

Een uitgebreid verslag van de conferentie is te vinden op de websites van De Maatschappij en de KHMW.

Luuc Mannaerts
en Louise
Gunning-Schepers

FOR WOMEN IN SCIENCE PRIJZEN

Op dinsdag 29 november werden in het Hodshon Huis de For Women in Science beurzen 2016 uitgereikt. Deze beurzen zijn een initiatief van L'Oréal en UNESCO, georganiseerd in samenwerking met het Landelijk Netwerk Vrouwelijke Hoogleraren (LNVH). Tijdens de feestelijke uitreiking gepresenteerd door Eva Jinek ontvingen Carlijn Kamphuis en Maeike Zijlmans de beurzen ter waarde van 25.000 euro voor hun onderzoek op het gebied van Life Sciences.

Het internationale programma For Women in Science bestaat sinds 1998 en reikt prijzen uit aan uitzonderlijke vrouwelijke wetenschappers op het gebied van life sciences. Anno 2016 zijn al meer dan 2.000 excellente wetenschappers uit 110 landen geholpen met het programma. In 50 landen worden nationale en regionale beurzen aangeboden. Het Nederlandse programma bestaat elk jaar uit twee beurzen van maximaal €25.000 toegekend aan excellente vrouwelijke wetenschappers in de periode tot tien jaar na hun promotie (niveau vidi), op het gebied van life sciences. De beurzen zijn bestemd voor een onderzoeksverblijf van 3 of 5 maanden op de campus van het Netherlands Institute for Advanced Study (NIAS) om aan het schrijven van wetenschappelijke artikelen te werken.

Dr. M. Zijlmans is onderzoeker en neuroloog bij het UMC Utrecht en Stichting Epilepsie Instellingen Nederland (SEIN). Met haar onderzoek naar het ontstaan van epilepsie en het signaal in de hersenen wat daar aan ten grondslag ligt, heeft ze als doel dat meer mensen genezen kunnen worden met epilepsiechirurgie. Zijlmans' onderzoek ontving verschillende prijzen, met name vanwege de directe waarde die het heeft voor patiëntenzorg.

Dr. C.B.M. Kamphuis is universitair docent bij de onderzoeksgroep Healthy Urban Living aan de afdeling Sociale Geografie en Planologie van de Universiteit Utrecht. Met haar onderzoek naar de leefomgeving, gezond gedrag en gezondheid wil ze inzicht krijgen in hoe de inrichting van steden kan bijdragen aan een betere volksgezondheid en kleinere sociaal-economische gezondheidsverschillen.

Een beetje opstandigheid, Johanna Westerdijk, de eerste vrouwelijke hoogleraar van Nederland

PATRICIA FAASSE

ONVOLDENDE VOOROPLEIDING. Het verkeerde geslacht. Niet gedoopt, en dus geen religie. Allemaal redenen om van deelname aan de wetenschap te worden uitgesloten. Johanna Westerdijk (1883-1961) heeft ze in haar jeugd allemaal te horen gekregen.

Het maakte haar een beetje opstandig, schreef ze aan het einde van haar carrière. Dankzij die opstandigheid, subtiel manoeuvreren, de onvoorwaardelijke steun van haar ouders en niet te vergeten, dat kleine beetje sociaal kapitaal, dat de Utrechtse hoogleraar Went haar op een cruciaal moment bereid was uit te lenen, kon ze in 1917 als eerste vrouw in Nederland de toga om de schouders hangen.

Géén gejaagde, zenuwzieke en gecompliceerde vrouw, constateerde de *Nieuwe Courant* schijnbaar tot haar eigen verbazing. Integendeel: ‘jong, sympathiek’ vond *De Amsterdammer*. ‘Natuurlijk, eenvoudig, gezond, rustig, evenwichtig’ volgens de een - en ‘sterk, evenwichtig, aantrekkelijk, met fijne humor’ volgens de ander.

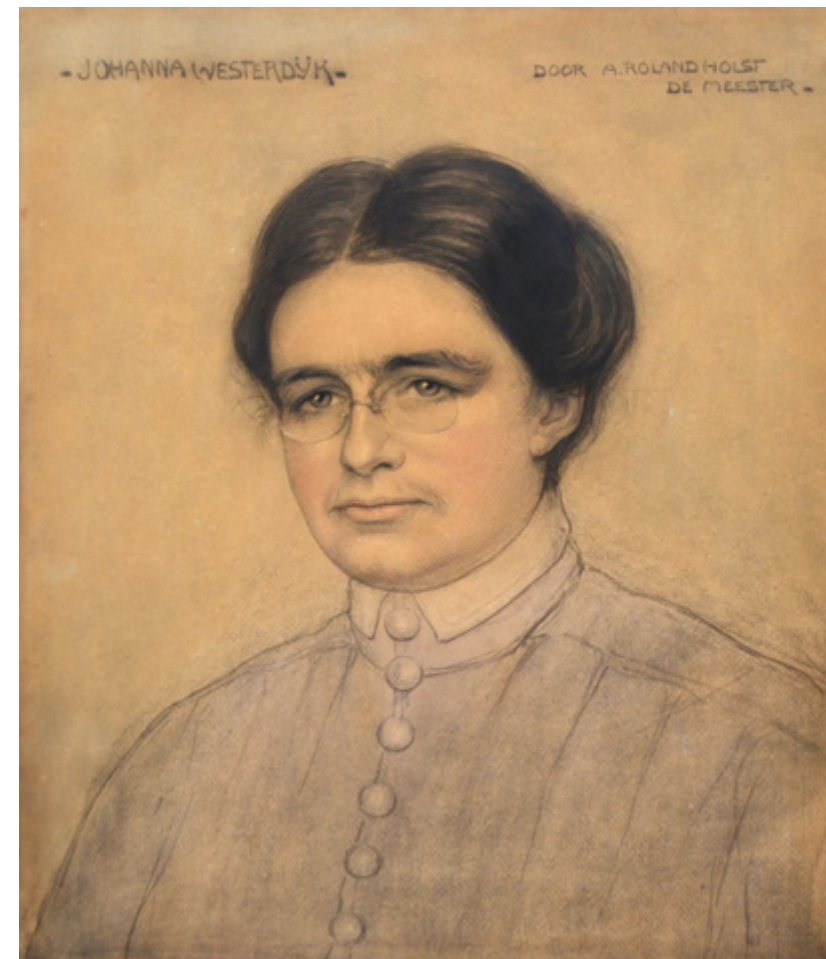
Zelf bleef Westerdijk er nogal koeltjes onder. ‘En U, waarde professor Went, ook gefeliciteerd!’ beantwoordde ze zijn gelukstelegram. ‘U hebt er een hoop moeite en ergernis mee gehad! Maar voor alles wou ik U zeggen, dat ik ‘t zoo bijzonder prettig vind in het vervolg in uw botanisch milieu met U te mogen samenwerken.’

Voor Johanna - Hans - Westerdijk stond de toga symbool voor neutraliteit. De drager ervan

hoorde zich te wijden aan waarheidsvinding, en het deed er niet toe welke vooropleiding, welk geslacht, welk geloof, welke huidskleur, welke burgerlijke status of welke politieke overtuiging hij of zij had. Het hoogleraarschap stelde haar in staat naar die overtuiging te handelen. Vrouwen die bij haar in Villa Java in Baarn de plantenziektkunde wilden leren, prima - zolang ze de wetenschappelijke regels maar volgden. Haar eerste assistent bleef meer dan dertig jaar in haar laboratorium werken, maar had nooit een universitaire studie gevolgd. Een jonge Zwitserse studente, die bij haar schimmels wilde komen bestuderen, maar daar nog geen enkele ervaring mee had, was van harte welkom. Een groep Zuid-Afrikaanse studentes, die wilde komen kennismaken met de Nederlandse wetenschap, leidde ze het liefst persoonlijk rond.

Mede vanwege die gastvrijheid groeide de faam van Villa Java tijdens het interbellum tot in alle hoeken van de wereld. Nog steeds is Westerdijks levensmotto, ‘werken en feesten vormt schoone geesten’, ooit in steen gebeiteld boven de deur van koetshuis Madoera in Baarn, te lezen - al is de Villa inmiddels gesloopt.

In 1935, op haar tweeënvijftigste, bezette Westerdijk sleutelposities in de wetenschap. Ze was behalve directrice van twee onafhankelijke instituten (het Centraalbureau voor Schimmelcultures en het Phytopathologisch

Tekening door
Annie Roland Holst-
de Meester

Laboratorium Willie Commelin Scholten) en twee keer hoogleraar (aan de Universiteit van Utrecht en die van Amsterdam) ook hoofdredacteur van een toonaangevend plantenziektkundige tijdschrift, voorzitter van wetenschappelijke verenigingen en lid van vooraanstaande genootschappen. Maar ook in het maatschappelijk leven roerde ze zich. Zo hoorde ze bij de oprichters van de Vereniging voor Vrouwen met een Academische Opleiding in 1918, en was ze van 1932 tot 1936 presidente van de International Federation of University Women, de internationale pendant van eerstgenoemde vereniging.

Johanna Westerdijk werd in 1917 benoemd tot hoogleraar. In 1928 werd zij lid van de Hollandsche Maatschappij. Uit het verslag van de Algemene Vergadering 1962 van de HMW: “Mevrouw Johanna Westerdijk is van 1928 tot 1946 de enige vrouw in ons midden geweest. Bij haar benoeming was zij de enige vrouwelijke hoogleraar in Nederland. Niet alleen als zodanig voelde zij zich thuis in dit gezelschap. Zij hield van een feest”.

In die laatste hoedanigheid zag Westerdijk zichzelf in 1934 geconfronteerd met een lastige kwestie. Fascistische en nazistische overheden dwongen Italiaanse en Duitse wetenschappers op dat moment hun joodse leden uit te sluiten van deelname aan het academische leven.

Westerdijk gruwde daarvan. Haar hele leven had ze zich ertegen verzet dat anderen bepaalden wie er wel en niet aan de wetenschap mochten meedoen. En tijdens een bestuursvergadering van de International Federation of University Women in Boedapest, greep ze de kans om daar openlijk tegen in het geweer te komen.

Onder haar leiding nam het bestuur een resolutie aan: 'het doel van onze vereniging is het stimuleren van begrip en vriendschap tussen alle universitaire vrouwen van de wereld, ongeacht hun ras, religie of politieke overtuiging, om zo sympathie en onderlinge behulpzaamheid te kweken tussen alle landen.'

Deze Boedapest-resolutie vatte in één zin alles samen waar Westerdijk haar hele leven al in geloofde.

Direct hierop volgde overigens een tweede bepaling: wie zich niet aan deze resolutie houdt - en wie dus wél vrouwen van deelname aan het academische leven uitsluit op grond van ras, religie of politieke overtuiging - die mag zélf niet meer meedoen. Die wordt dus zelf ook uitgesloten.

De Boedapest-resolutie verwoordde een uiterst principieel standpunt, dat makkelijk te herleiden is tot de reden waarom de International Federation of University Women direct na de Eerste Wereldoorlog opgericht was: de idee dat de wetenschappelijke mores bijdragen aan vredelievendheid, onbaatzuchtigheid en maatschappelijke vooruitgang.

Westerdijk heeft haar hele leven aan dit idee vastgehouden - ook toen de wereld in twee kampen was opgedeeld en er geen ruimte meer leek te bestaan voor haar ideaal. Het heeft haar

grote moeite gekost om de schimmelcollectie uiteindelijk goed door de donkere oorlogsjaren te loodsen. In de laatste maanden van oorlog deelden zij en haar assistenten het schaarse voedsel dat ze hadden met de evenzo hongerige schimmels. Maar ze bleef geloven in het goede. Toen de geallieerden naderden, en het geluid van bombardementen tot in de Villa doordrong, kroop ze niet onder een tafel of in de schuilkamer - nee, ze knipte het licht aan, liep naar het klavier, klapte het open, en speelde piano, de hele avond, moederziel alleen.

Beethoven boven bommen: het is niet moeilijk hierin de kern te zien van Westerdijks levensovertuiging.

Tot aan haar dood heeft ze zich verzet tegen de uitsluiting, het onrecht, en de zinloze verspilling van zoveel mensenlevens die erop gebaseerd was.

Ook toen de oorlog voorbij was, en het gewone leven zich leek te hervatten. Als één van de eerste Nederlandse wetenschappers schreef ze haar Duitse collega's van de Biologische Zentralanstalt in Berlijn, in de overtuiging dat ook zij, misschien wel juist zij, zwaar onder het oorlogsgeweld geleden moesten hebben: 'Der Krieg ist vorbei, ich lade Euch ein.'

Dr. P. Faasse is sinds 2006 verbonden aan het Descartes Centre for the History and Philosophy of the Sciences and Humanities van de Universiteit Utrecht. Sinds 2013 werkt ze als senior onderzoeker bij het Rathenau Instituut in Den Haag. In 2013 werd haar bij de KHMW de Boerhaave Biografie Prijs toegekend voor haar biografie over Johanna Westerdijk.

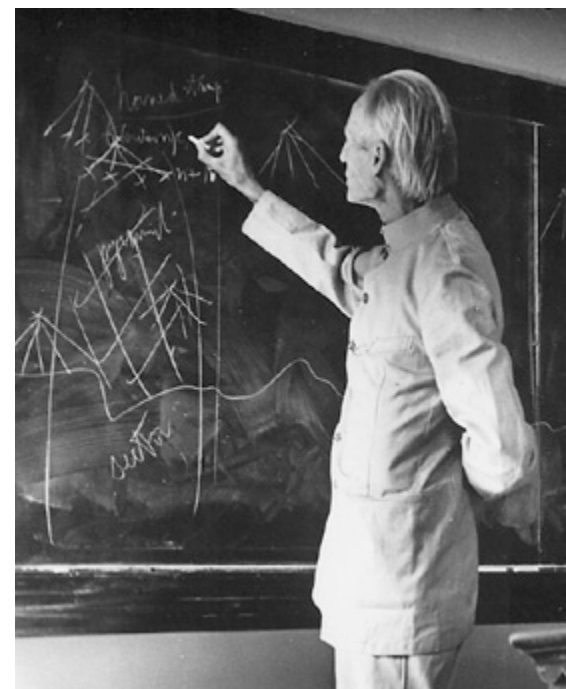
L.E.J. Brouwer - Haarlems wiskundig wonderkind

RIEN KAASHOEK

OP VRIJDAG 2 september 2016 organiseerde het Koninklijk Wiskundig Genootschap (KWG) samen met de KHMW een bijeenkomst ter gelegenheid van het feit dat Luitzen Egbertus Jan Brouwer, Bertus voor familie en vrienden, vijftig jaar geleden overleed na een tragisch verkeersongeval in zijn woonplaats Blaricum. Brouwer is een van de grootste wiskundigen die Nederland heeft voortgebracht, en als het om de 20ste eeuw gaat zeker de grootste. Hij is wereldwijd beroemd als de grondlegger van de intuïtionistische wiskunde en van de moderne topologie. Er zijn veel hedendaagse ontwikkelingen in de wetenschap waarin zijn invloed aanwijsbaar is. Voor het KWG was 2016 het Brouwer-jaar bij uitstek, met als absolute hoogtepunten de lezingenmiddag in het Hodshon Huis in Haarlem en het internationale wetenschappelijke congres op 9 december in het Centrum voor Wiskunde en Informatica te Amsterdam.

Brouwer bracht zijn middelbare schooltijd van 1892 tot 1897 door in Haarlem. In zijn eigen mini-biografie, die Bertus als 16-jarige schreef, staat het volgende:

In Den Hout alleen kan men honderden keren gewandeld hebben, en nog altijd weer nieuwe plekjes vinden, die het oog boeien. En dan kan men de duinen ingaan, waar honderd verschillende heuvellandschappen zich voor zijn ogen laten ontrollen met waterpartijen, villa's en bosjes. Men kan gaan dwalen door de bossen van Bloemendaal en Santpoort, en de duinpannen van Santpoort gaan opzoeken, en als men zat is van al de natuuraferelen kan men gaan botaniseren, en in de duinen schatten van Nederlandse Flora vinden.

Brouwer in Princeton in 1953

Boven: Dirk van Dalen, Onder: Jaap Korevaar

Geen onaardig proza voor een zestienjarige. In 1895 net 14 jaar oud slaagde hij voor het HBS-examen. Ruim een jaar eerder, in januari 1894, was hij al toegelaten tot de derde klas van het Stedelijk Gymnasium, en deed eindexamen in 1897. Bij die gelegenheid ontving Brouwer twee getuigschriften die hem bekwaam verklaarden tot een universitaire studie in welke faculteit dan ook. Hij koos voor een wiskundestudie aan de Universiteit van Amsterdam (toen nog Gemeente Universiteit). Tijdens zijn middelbare schooltijd schitterde hij al als wiskundig wonderkind.

Het programma van de lezingenmiddag was gericht op een breed publiek. Bijzonder was dat ook leerlingen van het Stedelijk Gymnasium in Haarlem en van het Maimonides College in Amsterdam onder de aanwezigen waren.

De bijeenkomst werd geopend door Louise Gunning-Schepers, de destijds aankomend voorzitter van de KHMW. Erik van den Ban, de voorzitter van het KWG, was de dagvoorzitter. De hoogleraren Jaap Korevaar, Dirk van Dalen en Alexander Rinnooy Kan waren de hoofdsprekers.

Korevaar vertelde over zijn persoonlijke herinneringen aan L.E.J. Brouwer, in Nederland en in de VS. Van Dalen, Brouwer-biograaf bij uitstek, sprak over Brouwer als persoon en wetenschapper. Hij had twee maal zoveel tijd als de andere sprekers, maar zonder moeite had hij nog een uurtje extra gevuld. Sporen van Brouwer in de hedendaagse wetenschap was het onderwerp van Rinnooy Kan. Hij vertelde o.a. hoe hij als wiskundestudent in Leiden voor het eerst over Brouwer hoorde tijdens het topologie college van professor Van Est.

De boeiende teksten van de sprekers zijn inmiddels verschenen in het tijdschrift *Nieuw Archief voor Wiskunde*, 5/17 nr. 4, december 2016. Een eerdere versie van mijn verslag is ook in dit nummer opgenomen.

Aan het eind van het programma vond de officiële overdracht van het archief van Brouwer aan het Noord-Hollands Archief te Haarlem plaats, door Dirk van Dalen aan Drs. Lieuwe Zoodma, de directeur van het archief.

Voor veel van de aanwezige wiskundigen had de receptie aan het eind van de middag in de mooie zalen van het Hodshonhuis het karakter van een reünie. Na afloop ontvingen alle deelnemers een tas met de beeltenis van Brouwer met als inhoud o.a. de tekst van de lezing van Dirk van Dalen. Geïnteresseerden verwijs ik verder naar *L.J. Brouwer, Een Biografie*, Uitgeverij Bert Bakker, 2002, geschreven door Dirk van Dalen.

Prof. dr. M.A. Kaashoek is em. hoogleraar wiskunde aan de Vrije Universiteit Amsterdam en erelid van het Koninklijk Wiskundig Genootschap.

JAN BROUWER FONDS

JAN BROUWER CONFERENTIE

25 januari 2016

In een cyclus van jaarlijkse conferenties stelt de Jan Brouwer Conferentie telkens weer andere uitdagingen van demografische veranderingen in de Nederlandse samenleving en daarbuiten aan de orde en mogelijkheden om hierop succesvol te anticiperen.

Op 25 januari 2016 was het thema: Hoe generaties samenleven. Een cultureel en structureel perspectief. **Marlies Veldhuijzen van Zanten-Hyllner**, voorzitter van het Jan Brouwer Fonds, leidde de conferentie in door de achtergrond en doelstellingen van het Jan Brouwer Fonds en de Jan Brouwer Conferenties te schetsen.

Valentina Mazzucato sprak over het welzijn van ouders en kinderen in transnationale migrantenfamilies en hoe dit zich verhoudt tot Europees beleid. Migratie naar Europa vanuit het Zuiden brengt vaak de splitsing van gezinnen over verschillende landen met zich mee. Ouders migreren en kinderen

Dagvoorzitter Pearl Dykstra

IR. L.E.J. BROUWER (1910-1983)

Jan Brouwer kwam uit een geslacht van geleerden - zijn vader was geoloog met internationale bekendheid, zijn oom, naar wie hij was genoemd, een wereldberoemde wiskundige. Hijzelf had een uitermate goed verstand en een fenomenaal geheugen. Op 21-jarige leeftijd studeerde hij in Delft af als mijnbouwkundig ingenieur. Na zijn studie trad Brouwer in dienst bij de Bataafse

Petroleum Maatschappij, waar hij o.m. werkzaam was in het Verre Oosten. Hij beëindigde zijn actieve loopbaan als president-directeur van de Koninklijke Nederlandsche Petroleum Maatschappij in 1971. In het begin van de tachtiger jaren heeft Jan Brouwer een deel van zijn vermogen bestemd voor een fonds ten behoeve van interdisciplinair wetenschap-

pelijk onderzoek in Nederland. Het Jan Brouwer Fonds is begin 2003 aan de zorg van de KHMW toevertrouwd, waarbij de statutaire doelstelling als volgt is geformuleerd: het stimuleren van multidisciplinair, maatschappijgeoriënteerd onderzoek dat inzicht geeft in concrete maatschappelijke problemen en in potentie moet bijdragen aan de oplossing daarvan.

blijven achter in het land van herkomst, hetzij vrijwillig, hetzij gedwongen door strengere migratiewetgeving. Toch is er weinig bekend over dergelijke transnationale gezinnen.

Claartje Mulder sprak over inwonen en dicht bij elkaar wonen van ouders en volwassen kinderen. Ouders en volwassen kinderen trekken in Nederland maar zelden bij elkaar in. Als ze het toch doen, is het vaak om de behoefte van het kind, niet van de ouder. Wel wonen ze over het algemeen dicht bij elkaar. Als ze dichter bij elkaar gaan wonen, dan vooral als er kleinkinderen zijn. **Chiara Saraceno** sprak over Europese verschillen in intergenerationele solidariteit en de impact van institutionele regelgeving. "Cross-country differences in the degree to which intergenerational solidarity is expected and implemented have been often explained with reference to the existence of specific and long standing distinct family cultures. These differences, however, are also shaped by how intergenerational obligations are regulated explicitly or implicitly in civil law and in welfare state arrangements."

Jan Kees Wiebenga plaatste 'the clash of generations' in een geopolitieke context. In een terugblik behandelde hij de vraag welk Nederland de tweede na-oorlogse generatie overgedragen krijgt van de nu terugtrekkende eerste na-oorlogse generatie. In een vooruitblik stelde hij de vraag aan de orde in welk perspectief deze nu aantredende generatie haar leidinggevende rol in de samenleving zou kunnen vervullen. Welke strategie in de zich multipolair ontwikkelende wereld kan daarbij gevolgd worden? **Jan Willem Scholten** sloot af met een reflectie op de vier sprekers. Het verslag van de conferentie is te bestellen bij de KHMW en tevens als pdf te downloaden op de website www.khmw.nl

DAGVOORZITTER

Prof. dr. P. (Pearl) Dykstra, hoogleraar empirische sociologie EUR en lid van de wetenschappelijke raad van het JBF

SPREKERS

Prof. dr. V. (Valentina) Mazzucato, hoogleraar globalisering en ontwikkeling UM

Prof. dr. C.H. (Claartje) Mulder, hoogleraar demografie en ruimte RUG

Prof. C. (Chiara) Saraceno, socioloog en honorary fellow bij het Collegio Carlo Alberto in Turijn

Mr. J.G.C. (Jan Kees) Wiebenga, oud parlementariër en lid van de Raad van State

J.W. (Jan Willem) Scholten MA, deelnemer Nationale DenkTank 2014 'Big Data in zicht', werkzaam bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken

Boven: Chiara Saraceno, Onder: Claartje Mulder

Kroonluchter in de aula van het Hodshon Huis →

DE NATIONALE DENKTANK

HARALD TEPPER

Stichting de Nationale DenkTank is in 2006 opgericht om met een onafhankelijke blik, met gedegen analyses en innovatieve ideeën een kritische massa te beïnvloeden om de beste keuzes te maken die de Nederlandse maatschappij verbeteren. Jaarlijks buigen ruim 20 geselecteerde studenten en promovendi uit allerlei studierichtingen zich over een maatschappelijk relevant thema. Binnen vier maanden ontwikkelen zij concrete, innovatieve en zoveel mogelijk gedragen oplossingen. In de afgelopen 11 jaar is een actief alumni-netwerk ontstaan dat uit bijna 250 gedreven jongeren bestaat. Dit netwerk organiseert regelmatig ook nog zelfstandig activiteiten.

De KHMW streeft overeenkomstige doelen na als de NDT en is tegelijkertijd in haar leden- en directiebestanden en haar activiteiten complementair. Om die reden bestaat er al sinds het begin een hechte en vruchtbare samenwerking tussen beide organisaties, zowel op het terrein van de jaarlijkse thematiek als dat van het alumni-netwerk. Op deze en volgende pagina's vindt u een impressie van de belangrijkste gezamenlijke initiatieven in 2016.

EXPERTFORUM 'HET LEREN VAN DE TOEKOMST'

Eva Bik

De NDT 2016 onderzocht het 'Het Leren van de Toekomst', met de focus op het beroepsonderwijs. In augustus startte een groep van 39 mbo-, hbo- en wo-studenten, pas afgestudeerden en promovendi met hun onderzoek. De deelnemende mbo- en hbo-studenten deelden hun praktijkervaring en -kennis met de rest van de groep, zodat die zich optimaal kon inleven in het Nederlandse beroepsonderwijs.

De NDT 2016 boog zich over de vraag hoe we

in Nederland tot beroepsonderwijs komen dat de student stimuleert om zich te blijven ontwikkelen om zo te kunnen werken en leven in een permanent veranderende samenleving. Bij het beantwoorden van deze vraag werd onderscheid gemaakt in vijf domeinen: aansluiting op de arbeidsmarkt, persoonlijke ontwikkeling, een leven lang leren, gelijke kansen en goede en voldoende leraren.

Op 6 oktober presenteerde de NDT zijn

Impressies van het Expertforum in het Hodshon Huis

resultaten van de analysefase tijdens het Expertforum aan ongeveer 150 experts uit de overheid, het bedrijfsleven en de wetenschap. Het Expertforum vond traditiegetrouw plaats in het Hodshonhuis en werd samen met de KHMW georganiseerd.

Op basis van de gemaakte analyses én alle input van het Expertforum zijn de deelnemers vervolgens aan de slag gegaan met het bedenken en ontwikkelen van oplossingen die bijdragen

aan een toekomstbestendig beroepsonderwijs.

De visie van de NDT en de tien oplossingen voor het beroepsonderwijs werden op 8 december gepresenteerd tijdens de eindpresentatie in de Zuiderkerk in Amsterdam. Volgens de NDT zou het toekomstige beroepsonderwijs in ieder geval vanuit de volgende ideeën benaderd moeten worden; het onderwijs vormt de samenleving; de waarde van de schooltijd zelf wordt toegevoegd aan de onderwijsdoelen; het beroepsonderwijs is gelijkwaardig aan academisch onderwijs; de onderwijsinstelling fungeert als maatschappelijk centrum en tot slot meer praktijkgericht leren om de aansluiting op de arbeidsmarkt te verbeteren.

Voor alle oplossingen zijn eind 2016 geïnteresseerde partijen gevonden om samen met de deelnemers deze oplossingen te implementeren. Zo wordt de oplossing *Samen Sterk* in verschillende steden gerealiseerd, waardoor mbo- en hbo-studenten zichzelf beter kunnen ontwikkelen middels activiteiten bij nieuwe studentenverenigingen. Ook worden er inmiddels vele lessen 'gehackt' om zo van *Hack Je Les* een beproefde methode te maken om ontevredenheid over een les om te buigen naar een constructieve vorm. In een 'gehackt' lesuur bespreken twee coaches de problemen waar studenten in die klas tegenaan lopen met diezelfde studenten én de docent. Daarnaast start de Hogeschool van Amsterdam nu een pilot met de *mbo-havo uitwisseling*. Leerlingen van de havo kunnen een praktijkvak volgen op het mbo en mbo-studenten die willen doorstromen kunnen één of meerdere vakken volgen op de havo.

En niet alleen aan de tien oplossingen in het eindrapport van de NDT wordt gewerkt. Zo heeft de Gemeente van Amsterdam een subsidie toegekend om 20 statushouders om te scholen tot docent Engels, waar onder anderen deelnemer Jorim Tielbeek zich hard voor heeft gemaakt.

Voor het volledige eindrapport van de NDT 2016 en een update over de voortgang van de implementatie van alle oplossingen kunt u kijken op: www.nationale-denktank.nl.

EXPERTDEELNEMERS IN DE NDT 2016

In 2016 bestond de NDT uit deelnemers en zogenaamde 'expertdeelnemers'. Aangezien de NDT zich zou buigen over het beroepsonderwijs was het niet meer dan logisch om ook studenten uit het beroepsonderwijs te betrekken bij de groep. De 17 expertdeelnemers waren afkomstig van verschillende mbo- en hbo instellingen in heel Nederland. De samenwerking tussen de deelnemers en de expertdeelnemers is van beide kanten uitstekend bevallen en heeft gezorgd voor het ontstaan van een hechte groep. Zowel de deelnemers als de expertdeelnemers hebben veel van elkaar en van de DenkTank-periode geleerd. Mede daarom heeft de stichting besloten ook volgend jaar expertdeelnemers te betrekken bij de NDT 2017 en het thema *Iedereen perspectief op werk*.

BIJDRAGEN AAN KHMW-ACTIVITEITEN

Enkele keren per jaar verzorgen leden van de NDT een presentatie en/of kritische reflectie bij een symposium of prijsuitreiking van de KHMW.

Bij de Jan Brouwer Conferentie 2016, met als thema: 'Hoe generaties samenleven. Een cultureel en structureel perspectief', was de eer aan **Jan Willem Scholten** (NDT 2014). Hij sloot de middag af met het perspectief van zijn generatie op de huidige migratiestromen naar Europa. Volgens Jan Willem staat zijn generatie positief tegenover deze migratiestromen en is zij zeker bereid hierbij te helpen. Echter zou er nagedacht moeten worden over hoe de migratiestromen efficiënter begeleid kunnen worden en hoe de jongeren hierbij ingezet kunnen worden. **Frank Westhoek** (NDT 2015) opende de uitreiking van de Jong Talent Prijzen. Frank vertelde een persoonlijk en inspirerend verhaal waarin hij vanuit zijn eigen achtergrond reflecteerde op de rol van jonge wetenschappers in de verhouding tussen wetenschap en maatschappij. Hoewel de

wetenschap een intrinsieke eigen waarde heeft, kent zij ook een morele plicht om van waarde te zijn voor de maatschappij. Het 'sociaal contract' tussen maatschappij en wetenschap vraagt om actief onderhoud, ook jonge wetenschappers hebben daar een rol in. Hij benadrukte dat de carrièrekeuzes van de jonge talenten hierbij van belang zijn en dat het talent van de getalenteerde prijswinnaars met verantwoordelijkheden gepaard gaat.

DENKTANK OP DE KOFFIE BIJ...

In 2013 zijn stichting de NDT en de KHMW begonnen met het initiatief: "DenkTank op de koffie bij ...". Alumni van de NDT gaan met een persoonlijke vraag in gesprek met een lid of directeur van de KHMW. De vraag kan uiteenlopend van aard zijn, zowel vakinhoudelijk als meer gericht op bepaalde keuzes waar de alumnus in zijn of haar loopbaan of leven voor staat. Alumni komen zelf met vragen of verzoeken, waarna het bestuur van de KHMW zorgt voor een match. Afgelopen jaar heeft er een vijftal ontmoetingen plaatsgevonden, waaronder een bezoek van **Vivian Hemmelder** aan Louise Gunning-Schepers. "We hebben gesproken over wat voor mij passende carrièrestappen zouden kunnen zijn, om optimaal te blijven groeien en leren. Hier heeft Louise me vanuit haar ervaring echt mee kunnen helpen", aldus Vivian. In 2017 zal dit initiatief worden voortgezet.

Het Huygens-monument

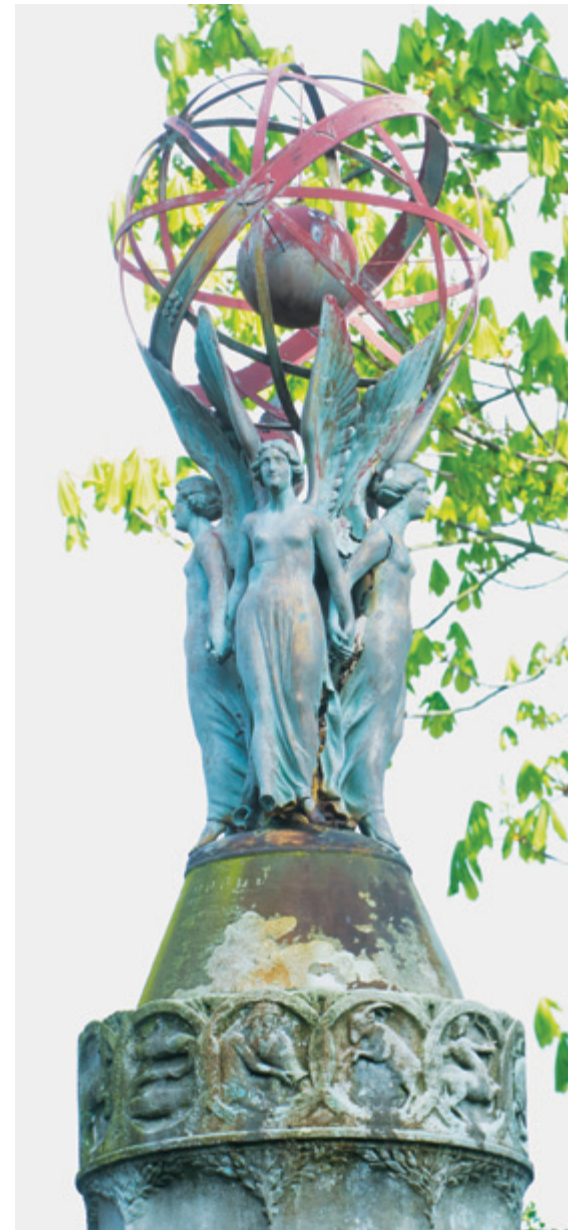
RENÉ VAN RIJCKEVORSEL

ALS DIRECTEUREN EN LEDEN van de Maatschappij tijdens bijeenkomsten in het Hodshon Huis van de thee naar de aula lopen, of later terug van de aula naar de borrel, zijn zij doorgaans zo bevangen door de conversatie met een medelid of -directeur, dat zij weinig oog zullen hebben voor de tuin, die ligt tussen de aula en de Spaarnwouderstraat en die zichtbaar is vanuit het raam in de gang. Daardoor zullen sommigen ook niet op de hoogte zijn van de aanwezigheid van een groot zandsteen standbeeld in de hoek van de tuin. Nou ja, standbeeld, het is een monumentale, neogotisch aandoende kolos, van een meter of vier hoog. Wie ooit de moeite heeft genomen het van naderbij te bezichtigen, trof een monument waarvan het voetstuk in armzalige toestand verkeert, waarin Huygens leunend op een stok vanuit een nis de toeschouwer stuurs aankijkt, omgeven door onder anderen tal van engelen en monniken.

Dit beeld - laten we het toch maar zo noemen - heeft een bijzondere geschiedenis, die teruggaat naar 1905. Op 20 mei van dat jaar had de jaarvergadering plaats en na de presentatie van het tiende deel van de briefwisseling van Christiaan Huygens, die werd verzorgd door de Maatschappij, deed de Voorzitter kond van een wilsbeschikking van het overleden lid Dr. L. Bleekrode.

De Maatschappij kreeg 40.000 gulden 'onder den uitdrukkelijken last, die som alleen te bestemmen voor de oprichting te 's Gravenhage van een standbeeld van Christiaan Huygens, den beroemden Nederlandschen Natuurkundige uit de zeventiende eeuw.'

Of de directeuren maar met de gemeente Den Haag in overleg gingen en een plek op 'de Plaats,

de Vijverberg, Lange- of Korte Voorhout, of naaste omgeving' konden regelen. En niet in een van de nieuwe wijken! Het legaat bevatte een kleine *escape*: mocht Den Haag het standbeeld weigeren, dan mocht de geldsom worden beheerd onder de naam 'Legaat Bleekrode'. De renten moesten dan worden aangewend voor een 'wetenschappelijk doel, geheel ter keuze van bestuurders dier Maatschappij.' Diezelfde 20ste mei werd in diezelfde vergadering de beroemde bouwmeester Dr. P.J.H. Cuypers, zoon van een kerkenschilder, verzocht de opdracht ter hand te nemen. Hij was nog maar net lid.

De gemeente Den Haag zag het wel zitten. In 1907 werd op het Haagse Lange Voorhout voor Hotel Des Indes een maquette opgesteld volgens het ontwerp van Cuypers. Een prachtige plek. Maar de Haagse 'burgerij' was minder enthousiast over het ontwerp. De voornaamste grief was dat het een gedenkteken zou worden, en geen standbeeld.

Hierop ging een commissie uit de Haagse gemeenteraad om tafel met directeurs der Maatschappij om de bezwaren over te brengen. Maar de Maatschappij gaf niet mee. Toenmalig secretaris Prof. dr. J. Bosscha had een memorie geschreven, die in het geschiedboek van Bierens de Haan over de Maatschappij uit 1952 zelfs als 'hoogdravend' wordt omschreven. Huygens was volgens Bosscha zó'n universele figuur geweest, dat het niet mogelijk was daarvan een denkbeeld te geven middels een eenvoudig standbeeld. Dus moesten de hoofdmomenten uit Huygens' werk op het monument worden afgebeeld.

De Haagse raad was niet onder de indruk en stemde op 24 augustus 1908 het monument met twintig tegen vijf weg. Dit Haagse echec betekende meteen ook het einde van Bosscha als secretaris van de Maatschappij. Als dank voor bewezen diensten kreeg hij wel een passend cadeau. Tijdens de mei-vergadering van 1909 van de Maatschappij werd het Huygens-beeld van

Cuypers op een derde van de beoogde grootte onthuld in de tuin van het Hodshon Huis, in aanwezigheid van Prins Hendrik.

Was dit het eind van het liedje? Nee. Op 30 oktober 1911 werd de clause in het testament van Bleekrode ingeroepen dat, mocht het niet lukken om het beeld in Den Haag geplaatst te krijgen, het geld naar een ander (wetenschappelijk) doel mocht gaan. Na veel gedelibereer werd besloten een Bleekrodefonds in het leven te roepen. Voorstellen om de bibliotheek in ere te herstellen of het *Oeuvres Complètes* van Huygens te voltooien, legden het uiteindelijk af tegen een prozaïscher voorstel. Voor f 33.925 werden de huizen Spaarne 11, 13 en 15 aangekocht uit de nalatenschap van directeur jonkheer J.A.P. Repelaer van Driel, om te voorkomen dat de huizen zouden moeten plaatsmaken voor een fabriek.

Oud-secretaris geestes- en maatschappij-wetenschappen D.M. Schenkeveld en oud-ondervoorzitter en erelid mr. G.W. baron van der Feltz hebben in 1999 nog de gemeente Voorburg te benaderd om het beeld naar Hofwijck te verplaatsen, 'waar het meer tot zijn recht zou komen dan bij ons in de tuin, waar het vrijwel onzichtbaar is. Eerst was er interesse, maar het ging niet door,' weet Van der Feltz nog.

De gemeente Voorburg erkende wel degelijk de cultuurhistorische waarde van het monument, maar vond de slechte staat onoverkomelijk. 'Restauratie wordt niet meer mogelijk geacht,' zo schrijft de Voorburgse burgemeester mr. M.A.P. van Haersma Buma op 10 november 1999 in een afwijzingsbrief.

Zo weigerde zowel Voorburg als Den Haag het Huygens-monument, maar de erfenis van Bleekrode heeft nolens volens wel gezorgd voor het behoud van drie monumentale Haarlemse panden ter linkerzijde van de aula.

Jhr. drs. R.M.M. van Rijckevorsel is adjunct-hoofdredacteur Elsevier, schrijver, en bestuurslid van de KHMW.

SPONSORS VAN DE UITGEREIKTE PRIJZEN 2016

NWO	ORTEC
IPN	STICHTING PHYSICA
NRC	KENNISPARK TWENTE
J.C. RUIGROK STICHTING	KONINKLIJKE VAN WIJHE VERF
STICHTING FONDS VOOR DE GELD- EN EFFECTENHANDEL	OCÉ
KVGN	HAVENBEDRIJF AMSTERDAM
NGI-NGN PLATFORM VOOR IT-PROFESSIONALS	FOKKER TECHNOLOGIES
TATA STEEL	KNMP
PFIZER	KNMG
AKZO NOBEL	GOOGLE
PHILIPS	BRINKHOF
EAST-WEST SEED	SIDN FONDS
ENZA ZADEN	GREENHOST
ASML	JAN BROUWER FONDS
SHELL	DR. SAAL VAN ZWANENBERG STICHTING
LORENTZFONDS	KONINKLIJKE HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ DER WETENSCHAPPEN

PRIJZEN

NEDERLANDSE PRIJS VOOR ICT-ONDERZOEK

Aanmoedigingsprijs voor vernieuwend onderzoek op het gebied van de ICT, voor een wetenschappelijk onderzoeker, niet ouder dan 40 jaar.

Dr. P. (Peter) Schwabe (Digital Security Group RUN)

Quote van de jury: The world is full of digital threats, and it seems as if these threats are growing in number and intensity. Our vulnerability to these threats partly comes from the way we protect ourselves - if we protect ourselves at all. Cryptographic algorithms play a key role in this protection, and understanding these algorithms and their implementations is key to our protection. Peter Schwabe has impressively demonstrated to master this understanding, and above all has shown what it takes to also come to efficient implementations.

SPONSOR ICT-onderzoek Platform Nederland (IPN), NWO Exacte Wetenschappen, € 50.000, jaarlijks.

JURY Prof. dr. J.N. Kok, Prof. dr. ir. M.R. van Steen, Prof. dr. L.C. Verbrugge.

Vlnr jurylid Maarten van Steen, voorzitter IPN, Christiane Klödtz, NWO, Peter Schwabe, Louise Gunning-Schepers, jurylid Joost Kok

De prijs werd uitgereikt door **Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers**, tijdens ICT-OPEN 2017 op 21/22 maart 2017 in De Flint in Amersfoort.

PRIJSVRAAG KHMW/NRC

Vlnr Claire Nelissen, Roel Rutten, Marjoka van Doorn

Thema van de prijsvraag 2016 was *De grenzen van verdraagzaamheid*. De Engelse psychiater/schrijver Theodore Dalrymple zei: „No tolerance without disapproval”. Tolerantie is iets heel anders dan onverschilligheid, en bepaald geen passieve deugd. Als afkeuring ook een wezenlijke component is van verdraagzaamheid, hoe komt dan het juiste evenwicht tot stand tussen ‘afkeuren’ en ‘toelaten’? Deze vraagstelling werd opgesteld door **Drs. P.M. (Nelleke) Noordervliet**.

Dr. M. (Marjoka) van Doorn - gouden medaille, **Dr. R. (Roel) Rutten** - zilveren medaille, **Drs. Claire H.M.A. Nelissen MSc** - eervolle vermelding

Quote van de jury: Zien wij wel, vraagt Marjoka van Doorn zich af, welke vier denkfouten ons

in de weg staan als we tot werkelijke tolerantie willen komen? Denkfout 1: 'intolerant, dat is de ánder'. Denkfout 2: 'tolerantie, dat is toch zeker mijn eigen zaak?' Denkfout 3: 'als we intolerantie niet uitroeien, komen onze tolerante waarden in gevaar'. Denkfout 4: 'we moeten onze normen en waarden voorschrijven'. Een stevig geschreven, provocatief en helder stuk. Van Doorn laat zien wat er gebeurt als iemand met véél verstand van zaken haar kennis vertaalt in aansprekend en uitdagend proza. Dan heb je een winnend essay.

SPONSOR NRC, gouden medaille, jaarlijks.
JURY Prof. dr. P.A.H. van Lieshout, Prof. dr. I. Sluiter, Drs. C. Weijts.

De prijzen werden uitgereikt door Prof. dr. L.J. (Louise) Gunning-Schepers op 9 oktober. Drs. C. (Christiaan) Weijts, schrijver, columnist en jurylid leidde de middag in met een korte prikkelende column over het onderwerp van de prijsvraag.

JOHANNES CORNELIS RUIGROK PRIJS

De J.C. Ruigrok Prijs is in 1984 ingesteld ter bekroning van promotieonderzoek op het gebied van de maatschappijwetenschappen, in één van de volgende disciplines:

- Rechtswetenschappen
- Economische wetenschappen (in 2016)
- Maatschappijwetenschappen
- Menswetenschappen

Mr. dr. M.F. (Maarten Floris) de Wilde:

Sharing the Pie. Taxing multinationals in a global market (EUR, jan. 2015)

Quote van de jury: De aanleiding voor het onderzoek is de territoriale georiënteerdheid van belastingheffing van ondernemingen die in een steeds internationalere context opereren. Om de ontoereikende verdeling van belasting te vermijden zou de 'separate entity assumption' in het ondernemingsrecht losgelaten moeten

De drie prijswinnaars (omdat Han Adriaenssen was verhinderd nam zijn partner de prijs in ontvangst) met bestuursleden van de KHMW en de J.C. Ruigrok Stichting

worden en zou de groep als geheel belast moeten worden, zou de rente die een onderneming betaalt moeten gelden als basis voor de te heffen belasting en niet de winst, en zou de toerekening van de als basis voor de belastingheffing te nemen rente aan belastingheffende staten moeten worden bepaald door de plaats waar de afnemers van de onderneming zich bevinden. Deze resultaten vormen de bouwstenen voor een 'corporate tax 2.0', die samenvattend gelijke behandeling, economische efficiëntie en de instandhouding van de soevereiniteit van landen combineert.

SPONSOR J.C. Ruigrok Stichting, € 12.500, en de eremedaille van de KHMW, jaarlijks.
JURY Prof. dr. N.J. Schrijver, Prof. mr. drs. C.H. Sieburgh, Prof. mr. L.C. Winkel.

KEETJE HODSHON PRIJS

De Keetje Hodshon Prijs is ingesteld ter bekroning van een promotieonderzoek op het gebied van de geesteswetenschappen, in één van de volgende disciplines:

- Taalwetenschappen
- Literatuurwetenschappen
- Historische wetenschappen
- Wijsbegeerte en/of Godgeleerdheid (in 2016)

De Keetje Hodshon Prijs is een voortzetting van de Prins Bernhard Fonds Prijs en de Hodshon Prijs. De prijs is vernoemd naar Cornelia Catharina Hodshon, de eerste bewoonster van het Hodshon Huis.

Dr. H.T. (Han Thomas) Adriaenssen:

Knowledge and the veil of representations. A comparison

of late-medieval and early-modern critiques of species and ideas (RUG, sept. 2013)

Quote van de jury: Het proefschrift onderzoekt de overeenkomsten tussen laatmiddeleeuwse en vroegmoderne filosofen, i.h.b. kentheoretici. Het is een buitengewoon leesbaar proefschrift, ook voor niet-ingewijden. De hoofdclaim is zeer grensoverschrijdend voor de periodisering van de geschiedenis van de filosofie. Al eerder was aangetoond dat in de (late) middeleeuwen veel minder duister werd gefilosofeerd dan vaak gesuggereerd werd door historici van de vroegmoderne tijd, maar nog nooit dat het, althans wat kentheoretische onderwerpen betreft, inhoudelijk en qua niveau ook zeer vergelijkbaar was.

SPONSOR J.C. Ruigrok Stichting, € 12.500, en de eremedaille van de KHMW, jaarlijks.
JURY Prof. dr. C. van der Kooi, Prof. dr. T.A.F. Kuipers, Prof. dr. B. Meyer.

MARTINUS VAN MARUM PRIJS

De Martinus van Marum Prijs is in 2008 ingesteld ter bekroning van promotieonderzoek op het gebied van de natuurwetenschappen en techniek, in één van de volgende disciplines:

- Exacte wetenschappen
- Chemie en chemische technologie
- Life sciences and technology
- Milieuwetenschappen (in 2016)
- Ingenieurswetenschappen

De prijs is vernoemd naar de natuurwetenschapper Martinus van de Martinus, de tweede secretaris van de Maatschappij (van 1794 tot 1837).

Dr. B. (Brian) Dermody: *Sol Invictus.*

Holocene climate change and its impact in the Roman Mediterranean (UU, nov. 2014)

Quote van de jury: Het milieukundeonderzoek omvat steeds vaker de mens-milieu-natuur interacties in ruimte en tijd. Ook dit proefschrift

illustreert deze trend. Dermody bestudeerde opkomst en ondergang van volkeren rond de Middellandse Zee in de Romeinse tijd. Zijn doel was om het historische aanpassingsvermogen van verschillende groepen aan klimaatverandering te bepalen. Door zijn verhalende stijl is zijn proefschrift een uniek document geworden. Naast zijn wetenschappelijke analyses, refereert hij veelvuldig aan de klassieke Romeinse literatuur en geeft aan hoe er in die tijd over het veranderende klimaat werd gedacht. Al deze inzichten geven aan dat de worsteling met weer en klimaat van alle tijden is.

SPONSOR J.C. Ruigrok Stichting, € 12.500, en de eremedaille van de KHMW, jaarlijks.
JURY Prof. dr. H.B.J. Leemans, Prof. dr. dr.h.c. ir. M.C.M. van Loosdrecht, Prof. dr. B.J.M. de Vries.

De J.C. Ruigrok, Keetje Hodshon en Martinus van Marum Prijs werden op 17 juni uitgereikt door **Prof. dr. B.M. (Bernet) Elzinga**, bestuurslid van de J.C. Ruigrok Stichting.

De J.C. Ruigrok Stichting is opgericht op 6 mei 1977 en beheert een fonds dat is gevormd door de heer J.C. Ruigrok. Het doel van de J.C. Ruigrok Stichting is het ondersteunen van initiatieven op het gebied van godsdienst, liefdadigheid, cultuur, sport & bewegen, natuur & milieu, alsmede ondersteuning van sociaal-maatschappelijke projecten of stimulering van wetenschappelijk onderzoek. Ook ontwikkelingssamenwerking komt voor ondersteuning in aanmerking.

De Stichting tracht haar doelstellingen te bereiken, onder andere door het verstrekken van subsidies aan in Nederland gevestigde rechtspersonen, die (nagenoeg) uitsluitend een algemeen maatschappelijk belang beogen. De steun kan bestaan uit giften of garantstellingen. Alleen projecten in de regio's Zuid-Kennemerland, de Haarlemmermeer en de noordelijke Bollenstreek komen in aanmerking voor subsidie.

DIRK JACOB VEEGENS PRIJS

De D.J. Veegens is in 1982 ingesteld ter bekroning van promotieonderzoek op het gebied van de economische, politieke en/of sociale geschiedenis van Nederland. De prijs is genoemd naar de Haagse advocaat Veegens (1899-1984), voorzitter van de Nederlandse Advocaten-Vereeniging, de voorloper van de Nederlandse Orde van Advocaten. De prijs wordt, in de geest van Veegens, uitgereikt aan onderzoek dat vanuit historisch perspectief bijdraagt aan een dieper inzicht in ontwikkelingen die voor Nederland in de huidige tijd relevant zijn.

Joris Oddens

Dr. J. (Joris) Oddens, *Pioniers in schaduwbeeld. Het eerste parlement van Nederland, 1796-1798* (UvA, okt. 2012)

Quote van de jury: Voor het eerst in tweehonderd jaar verscheen er een substantiële studie over de Nationale Vergadering in de cruciale jaren van 1796 tot 1798. Dit boek eert de oudste moderne volksvertegenwoordiging in Nederland. Een hoogtepunt zijn de fascinerende hoofdstukken over de feitelijke gang van zaken in de Nationale Vergadering die we als lezer meemaken. Met voor een proefschrift opvallend gezag legt Oddens als rustige verteller uit hoe het parlement in elkaar stak, en volgt hij een aantal cruciale discussies, vooral natuurlijk die

over een nieuwe grondwet, de belangrijkste taak waarvoor het parlement stond.

SPONSOR Stichting Fonds voor de Geld- en Effectenhandel, € 12.500, en de eremedaille van de KHMW, 2-jaarlijks.
JURY Prof. dr. M.P.C. van der Heijden, Prof. dr. P. Kooij †, Prof. dr. H. te Velde.

NEDERLANDSE GASINDUSTRIE PRIJS

De Koninklijke Vereniging van Gasfabrikanten in Nederland stelt vanaf 2006 tweejaarlijks een bedrag van € 20.000 beschikbaar om studenten te stimuleren als professional werkzaam te worden in de gasindustrie. Zij dienen in hun master-scriptie aandacht te besteden aan één of meer van de volgende thema's:

- Bevordering van de technologische ontwikkeling, de efficiency en de klantgerichtheid van de gasindustrie.
- Promotie van gas als *de* energievorm die de transitie kan bevorderen naar een volledig duurzaam energiesysteem.
- Het verder uitdragen van de rol van een gasindustrie, die zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid neemt (w.o. security of supply).
- De toekomstige ontwikkeling van transport- en distributienetten.

PRIJSWINNAARS:

1e prijs **Tjidsger-Henk Kingma** (Energietechnologie TUE): *Flow-induced selfsustained pulsations in closed side branches of gas transport networks*

2e prijzen **Matthijs Brouns (TUD)** en **Frank Nijborg (RUG)** 3e prijs **Roel Post (RUG)**
Quote van de jury: Tjidsger-Henk Kingma heeft zich tijdens zijn afstudeerproject gericht op ongewenste drukpulsaties, die bij het transporteren van gas door pijpleidingen kunnen ontstaan. Door interne wervels en Helmholtz-resonaties treden deze met name op bij vertakkingen in het leidingstelsel.

De hierbij optredende drukpulsaties kunnen het leidingstelsel beschadigen, hetgeen momenteel ondervangen moet worden door een gerichte overdimensionering van de pijpleidingen. Het innovatieve van het onderzoek van Kingma behelst het meenemen van de invloed van de grond rondom het pijpleidingstelsel. Met het ontwikkelde model kunnen ontwerpspecificaties voor pijpleidingssystemen verbeterd worden met aanzienlijke kostenreductie tot gevolg.

SPONSOR KVGN, Eén 1ste prijs € 6.000, twee 2de prijzen € 4.000, drie 3de prijzen € 2.000, 2-jaarlijks.

JURY Prof. dr. R.V.A. Oliemans, Prof. dr. J.N.H. Reek, Prof. dr. ir. A.A. van Steenhoven.

Er werden in 2016 vier prijzen toegekend, die werden uitgereikt door **Drs. J.J. (Han) Fennema**, voorzitter van de KVGN, tijdens het KVGN-symposium "Energie in transitie, gas in transitie: Wie betaalt de energietransitie?" op 17 november in het Hilton Hotel Soestduinen.

Han Fennema

HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ PRIJZEN VOOR JONG TALENT

Deze prijzen hebben als doel het wetenschappelijk onderwijs in de technische en exacte vakken te bevorderen. Er worden twee soorten prijzen toegekend: Afstudeerprijzen en Aanmoedigingsprijzen.

Afstudeerprijzen

Deze worden gegeven ter bekroning van uitzonderlijke studieresultaten van masterstudenten aan een Nederlandse instelling voor wetenschappelijk onderwijs.

De Jong Talent Prijzen werden uitgereikt op 28 november door **Maarten Emons** (Ngi-NGN), **Arjan van den Hoogen** (Tata Steel), **Marc Kaptein** (Pfizer), **André van Linden** (AkzoNobel), **Michel van Bruggen** (Philips), **Milan Petkovic** (Philips), **Jeroen Rouppe van der Voort** (Enza Zaden), **Paul Mak** (Shell), **Carlo Beenakker** (Lorentzfonds), **Tim de Zeeuw** (De Zeeuw-Van Dishoeck Fonds), **John Koster** (ASML), **Sicco Brakema** (ORTEC), **Jasper Knoester** (Stichting Physica), **Mark Schmets** (NWO-CW), **Hans Brouwers** (Kennispark Twente), **Wim Klock** (Koninklijke Van Wijhe Verf), **Peter Somers** (Fokker), **Gerben Klein Nulent** (KNPM), **René Héman** (KNMG) en **Ad IJzerman** (KHMW).

NGI-NGN INFORMATIE SCRIPTIEPRIJS VOOR INFORMATICA EN INFORMATIEKUNDE

Yfke Dulek (Logic UvA): *Quantum homomorphic encryption for polynomial-sized circuits*
Quote van de jury: In technische termen is Yfke Duleks belangrijkste resultaat dat zij een methode voor quantum-encryptie heeft ontworpen waarvan ze bewijst dat deze homomorfe evaluatie mogelijk maakt van om het even welke efficiënte circuits. Met een gemiddeld cijfer van 9,16 behoort zij tot de beste 3% van alle masterstudenten die de Master of Logic opleiding de laatste 10 jaar gevolgd hebben.
Tweede prijzen voor **Roel Jacobs** (TUE) en **Thomas Neele** (UT/TUE).

SPONSOR Ngi-NGN, € 5.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. J.C.M. Baeten, Prof. dr. ir. R.L. Lagendijk, Prof. dr. L.C. Verbrugge.

TATA STEEL PRIJS VOOR WERKTUIGBOUWKUNDE EN MATERIAALKUNDE

Yuri Steinbuch (Systems and Control TUE): *Sequential Optimal and Predictive Control for Cascaded Systems with Applications to a Quadcopters*
Quote van de jury: Het afstudeeronderzoek van Yuri Steinbuch betrof de aansturing van quadcopters (zeg maar helicopters met vier afzonderlijk functionerende aandrijfsystemen/propellers). Het afstudeerverslag toonde uitzonderlijke diepgang in de analyse van dit control-probleem en gaf niet alleen een richting voor de

finale oplossing maar loste ook op de weg daar naar toe een aantal wiskundige dilemma's op. De jury was duidelijk in haar oordeel: dit is uitzonderlijk mooi en origineel werk!

SPONSOR Tata Steel, € 5.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. J.H.W. de Wit, Prof. dr. ir. S. van der Zwaag.

PFIZER PRIJS VOOR LIFE SCIENCES

Eduardo Pavinato Olimpio (Applied Physics TUD): *Topics on Statistical Mechanics of Cells*
Quote van de jury: The thesis is innovative, well written and transmits the fascination of Eduardo Pavinato Olimpio for science. Eduardo defines his research objectives from a holistic approach, in an attempt to solve imminent social and environmental challenges by a combination of mathematics and biology. He built a model to explain the collective behavior of a population of cells and subsequently he applied theory to practice in a biological setting, investigating the growth of cells after being frozen. A true example of multidisciplinary and translational science.

SPONSOR Pfizer, € 5.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. R. Croce, Prof. dr. T.M. Hackeng, Prof. dr. A.D.M.E. Osterhaus.

AKZONOBEL AFSTUDEERPRIJS VOOR CHEMIE EN PROCESTECHNOLOGIE

Thomas Hansen (Chemistry UI): *The relationship between nucleophilicity and stereoselectivity in glycosylations: a continuum of mechanisms*
Quote van de jury: In zijn onderzoek heeft Thomas Hansen zeer nauwgezet en in groot detail nucleofiele substitutiereacties op het anomere centrum van bepaalde monosachariden bestudeerd. De opbrengst en de stereoselectiviteit van dit proces is van groot belang voor de laboratoriumbereiding van complexe suikerachtige moleculen. Deze moleculen spelen

vaak een rol in biologische processen en kunnen dus belangrijk zijn voor de bereiding van geneesmiddelen.

SPONSOR Akzo Nobel, € 5.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. H. Hiemstra, Prof. dr. H.J.M. de Groot.

PHILIPS AFSTUDEERPRIJS VOOR BIOMEDISCHE TECHNOLOGIE

Rogier Wildeboer (Applied Physics & Biomedical Engineering UT): *Differential Magnetometry In A Biomedical Setting: The Potential Of Optimized Particles, Sequences And Set Ups*
Quote van de jury: Het doel van dit afstudeerwerk was een alternatief te vinden voor de huidige wijze van vaststellen van borsttumor uitzaaiingen in de poortwachterlymfknoop met radioactieve tracers. Het gebruik van magnetische nanodeeltjes die met een magnetometer gedetecteerd kunnen worden zou hier een oplossing voor kunnen bieden maar dan doet zich een aantal praktische problemen voor zoals het niet kunnen gebruiken van magnetische instrumenten door de chirurgen en een gebrekkige nauwkeurigheid. Differentiële magnetometrie heeft als voordeel dat zij gebruik maakt van de niet lineaire eigenschappen van de magnetische deeltjes waardoor een betere nauwkeurigheid kan worden verkregen.

SPONSOR Philips, € 3.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. C.A. van Blitterswijk, Prof. dr. M.P. van Dieijen-Visser.

PHILIPS AFSTUDEERPRIJS DATA SCIENCE IN HEALTH CARE

Ivo Kuiper (Operations Management & Logistics TUE): *A data driven approach to evaluate and improve the protocol for strict glucose control in the Intensive Care Unit*
Quote van de jury: Deze master thesis betreft grensverleggend onderzoek door het toepas-

sen van data science analyse technieken op het gebied van behandelprocessen in de gezondheidszorg. De resultaten hebben geleid tot een voorstel voor aanpassing van de bestaande interne protocollen om te komen tot een algemeen intern protocol voor glucose regulatie op alle IC's in het MUMC+.

SPONSOR Philips, € 3.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. H.J. van den Herik, Prof. dr. J.J. Meulman.

EAST-WEST SEED AFSTUDEERPRIJS VOOR PLANTENWETENSCHAPPEN

Maria Fernandéz de Bobadilla (Plant Sciences WUR): *Do caterpillars prefer fungal infected leaves?*
Quote van de jury: Maria Fernandéz focused on investigating how plants cope with biotic and abiotic stresses. She analyzed the chemical composition of poplar leaves infected with the poplar rust fungus and tested how changes in chemical composition due to fungal infection influence the feeding behavior of insects. This complex tritrophic interaction in which a plant, a pathogenic fungus and a herbivorous insect meet, resembles what happens in nature where poplar trees are exposed to multiple attackers.

SPONSOR East-West Seed, € 5.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. ir. F.P.M. Govers, Prof. dr. M.J. Kropff.

ENZA ZADEN AWARD

Reintsje van der Schaaf, Celeste Koks en Renate Otter (Het Drachtster Lyceum): *Tuintjes*
Quote van de jury: Het doel van het project *Tuintjes* is 'leerlingen enthousiast maken om te leren over planten, plantenkweek en alles wat hierbij komt kijken'. Het project begint in de brugklas om daarmee een basis te leggen voor het onderwijs over planten in de bovenbouw. Het project is zichtbaar voor de hele school door tuintjes op het binnenplein in te richten. Het loopt van april tot

Presentatie
door prijswinnaar
Yuri Steinbuch

juni en kan daardoor de hele groei van de plant in beeld brengen. Echte ervaring geeft de beste garantie voor leren over planten.

SPONSOR Enza Zaden, studiereis, jaarlijks.
JURY Drs. G. van Maanen, Drs. T. Malmberg, Drs. L. van den Oever.

ASML AFSTUDEERPRIJS VOOR WISKUNDE

Madelon de Kemp (Mathematics VU): *Robust appointment scheduling and sequencing for many patients*
Quote van de jury: Hoe kan de beschikbare capaciteit van medisch specialisten optimaal worden ingezet terwijl tegelijkertijd kwalitatief hoogstaande zorg wordt verleend? Om dit probleem op te lossen heeft Madelon de Kemp een stochastisch model opgesteld. Ze heeft op indrukwekkende wijze zeer verschillende wiskundige technieken, met name uit de stochastische beslistkunde en de combinatorische optimalisering, weten te combineren. De door haar gegeven oplossing is op dit moment de best beschikbare strategie om dit complexe probleem op te lossen. Het werkstuk is erg helder en goed gebalanceerd geschreven met elegante wiskundige redeneringen.

SPONSOR ASML, € 5.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. R.W. van der Hofstad, Prof. dr. S.M. Verduyn Lunel.

SHELL AFSTUDEERPRIJZEN VOOR NATUURKUNDE

Melissa van Beekveld (Physics and Astronomy RUN): *Possible Indirect Detection of Dark Matter and its impact on LHC Supersymmetry searches*
Quote van de jury: Het afstudeerwerk betreft de zoektocht naar donkere materie deeltjes via astrofysische waarnemingen, directe detectie-experimenten, en hoge energie botsingsexperimenten met de LHC deeltjesversneller. Het belangrijkste nieuwe resultaat is dat Melissa van Beekveld de mogelijk waargenomen signalen van donkere materie deeltjes vanuit het centrum van de Melkweg heeft weten te koppelen aan een door haar zelf ontwikkelde nieuwe zoekstrategie voor het vinden donkere materie deeltjes bij het LHC-experiment. Bovendien wordt de door haar voorgestelde zoekstrategie als zodanig veelbelovend gezien, dat deze bij het ATLAS-experiment zal worden toegepast.

Jeroen Bosch (Applied Physics UT): *Spectroscopic measurements on the width of open transmission channels*

Quote van jury: Het afstudeerwerk betreft het fundamenteel natuurkundig onderzoek naar de zgn. open kanalen waarin licht zonder verlies wordt getransporteerd in sterk verstrooiende media. Dit onderzoek is van grote relevantie voor o.a. de elektronengeleiding in nanodraden waar dit fenomeen en haar gedrag een belangrijke bouwsteen van de theorie zijn die dit geleidingsgedrag beschrijft. Jeroen Bosch heeft hier een nieuw experiment voor opgezet en is er als eerste in geslaagd de spectrale breedte van deze open kanalen te meten. Deze eerste succesvolle metingen zijn van groot belang om de schaarse theoretische modellen beter te kunnen toetsen.

Anne Meeussen (Theoretical Physics UL):
Topological principles for the design of mechanical metamaterials

Quote van de jury: Het afstudeerwerk betreft het fundamenteel natuurkundig onderzoek naar zogenaamde “designer materials”. Deze kunstmatige materialen, opgebouwd uit kunstmatige structuren, hebben onverwachte mechanische eigenschappen. De jury was onder de indruk van de aanpak in het afstudeerwerk, dat niet alleen de theorie van dit soort nieuwe materialen beschrijft maar ook deze theorie gebruikt om de onverwachte mechanische eigenschappen te beschrijven en daarnaast dit in een aantal goedgekozen prototypen van de structuren ook experimenteel heeft getoetst.

SPONSOR Shell, 3x € 5.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. ir. M.C.M. van de Sanden,
Prof. dr. E.P. Verlinde.

LORENZ AFSTUDEERPRIJS VOOR THEORETISCHE NATUURKUNDE

Femke Oosterhof (Physics RUG):
Neutron-antineutron oscillations in chiral perturbation theory

Quote van de jury: Het onderzoek naar neutron-antineutron oscillaties is van

groot belang voor de mogelijke verklaring van de baryon asymmetrie van het heelal. Femke Oosterhof heeft indrukwekkende een-lus berekeningen gedaan van de quantummechanische matrixelementen die van belang zijn voor de neutron-antineutron oscillaties. De wijze waarop de technisch gecompliceerde berekeningen toch helder zijn uitgelegd maakte grote indruk en is zeer zeldzaam voor een afstudeerscriptie (en zelfs in de wetenschappelijke literatuur).

SPONSOR Lorentzfonds, € 3.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. ir. M.C.M. van de Sanden,
Prof. dr. E.P. Verlinde.

DE ZEEUW-VAN DISHOECK AFSTUDEERPRIJS VOOR STERRENKUNDE

Jakob van den Eijnden (Astronomy & Astrophysics UvA): *Probing the short-timescale evolution of quasi-periodic oscillations*

Quote van de jury: Jakob van den Eijnden beschrijft onderzoek aan QPO's van x-ray binaries, systemen waarin bijvoorbeeld een zwart gat en een ster in een baan om elkaar heen draaien, en waarin materiaal van de ster wordt overgeheveld naar het zwarte gat. Zulke systemen zenden energetische röntgenstraling uit, en daarmee kunnen de condities vlakbij het zwarte gat, waar de zwaartekracht veel intenser is dan op aarde of in het zonnestelsel, worden bestudeerd. De jury was zeer onder de indruk van de kwaliteit van deze scriptie, die meer deed denken aan een proefschrift voor een doctoraat dan aan een masterscriptie!

SPONSOR De Zeeuw-Van Dishoeck Fonds,
€ 3.000, jaarlijks. **JURY** Prof. dr. A. Helmi,
Prof. dr. K.H. Kuijken.

INTERVIEW

Ewine van Dishoeck en Tim de Zeeuw

Ewine van Dishoeck en Tim de Zeeuw hebben sinds 2014 een fonds op naam dat op termijn zal aangroeien tot 150.000 euro. Daaruit wordt jaarlijks de De Zeeuw-Van Dishoeck Afstudeerprijs voor Sterrenkunde gefinancierd. Eén van hen is zelf jaarlijks bij de uitreiking van de Jong Talentprijzen om de gelauwerde persoonlijk toe te spreken.

Het echtpaar heeft het fonds opgericht, omdat het al een tijdje naar een manier zocht om het vak sterrenkunde verder te stimuleren. ‘Daaruit vloeide de gedachte voort dat we dan juist bij de basis moesten beginnen: studenten

die al voor sterrenkunde kozen en die we zo steunen verder te gaan in het vak of elders in de maatschappij. Gerrit van Dijk, toen secretaris van de KHMW, bracht ons op het idee door zijn opmerking dat er nog geen Jong Talentprijs was voor Sterrenkunde.’

‘Door bij de KHMW een fonds op naam op te richten en een bijbehorende prijs in het leven te roepen, sloegen we twee vliegen in één klap. We konden de sterrenkunde promoten, zonder dat we alles zelf moesten regelen. De KHMW zorgt namelijk goed voor het geld en regelt de jurering voor de prijs. Zo heb je de uitstraling naar het vak, maar niet de sores en bovendien

is de onafhankelijkheid voor de prijs ook goed geregeld. Het is niet Tim en/of Ewine die bepaalt wie de prijs krijgt. Wij horen ook pas wie de gelukkige is als de jury heeft gesproken.' 'Wat een mooi neveneffect is, is dat we op die manier met vakgenoten in de dop in contact komen. Want niet alleen in Leiden worden sterrenkundigen opgeleid. De meeste prijswinnaars kenden we nog niet. De eerste winnaar, Job Feldbrugge, houdt ons nog regelmatig op de hoogte van wat 'ie nu doet. Hij werkt aan een promotie op het snijvlak tussen sterren- en natuurkunde.'

Haar eigen carrière kreeg een enorme zet in de goede richting door de prijs die ze kreeg voor haar afstudeerscriptie bij scheikunde. 'Pas daarna heb ik voor sterrenkunde gekozen.' De latere toekenning van de Spinozaprijs bood haar de mogelijkheid jarenlang goede research te financieren. 'Daarnaast draagt het ontzettend bij aan je uitstraling en je internationale bekendheid. Mijn advies aan studenten is daarom: als je verder wilt gaan in de wetenschap, zorg dan dat je de beste scriptie schrijft. Dat is belangrijker dan hoge cijfers

halen. Onze maatschappij heeft mensen nodig die onafhankelijk en analytisch zaken goed en helder kunnen opschrijven. Dat geldt op alle terreinen. Alleen zo kunnen we bereiken dat de wetenschap middenin de maatschappij blijft staan.'

In 2012 won Van Dishoeck de Prijs Akademiehoogleraren van de KNAW. Het prijzengeld daarvan is grotendeels bedoeld voor onderzoek, maar met het vrij besteedbare bedrag - € 25.000 - heeft ze de Akademiaprijs Astronomie en Kunst in het leven geroepen. De KNAW en de Akademie van Kunsten kunnen daarmee een kunstenaar die geïnspireerd is door de schoonheid van de sterrenhemel belonen met een bedrag van € 5000 en een tijdelijke expositie. Van Dishoeck werkt veel met studenten en promovendi aan de Universiteit Leiden waar ze hoogleraar is. Meer dan de helft van de tijd bivakkeert ze in de studentenstad waar ze zelf ook is opgeleid en gepromoveerd. Verder is ze veel op reis of bij haar man in München, waar hij directeur-generaal is van de European Southern Observatory, de sterrenkundige organisatie van vijftien landen die de grote

telescopie in Chili bouwt en beheert. 'Met studenten en promovendi kun je prima contact houden via mail en skype. Lang leve de moderne communicatiemiddelen', lacht Van Dishoeck.

'Het reizen en intensief contact onderhouden met andere sterrenkundigen verbreed je blik', vertelt ze over hun reislust. 'Al hoeft ik soms niet ver te gaan, want de halve wereld komt ook graag in Leiden of München langs.' Beiden hebben aan het begin van hun wetenschappelijke carrière zes jaar in de Verenigde Staten gewerkt. 'Het begon met het aanbod van Tim om te komen werken aan het Institute for Advanced Study in Princeton. Zelf ben ik toen bij de Harvard Society of Fellows begonnen.'

'We hebben drie jaar gependeld tussen de twee steden. Uit die ervaring is het advies ontstaan dat ik nu als mentor aan jonge wetenschappers geef: geef je carrière een vliegende start door de kansen te grijpen die je het snelst brengen naar de plek die je wilt bereiken. Dat bepaalt waar je in de toekomst kunt zijn. Referenties zijn ontzettend belang-

rijk op je cv.' Dat hun privéleven daardoor deels gescheiden is, nemen De Zeeuw en Van Dishoeck op de koop toe. 'We boffen dat de verbinding tussen Leiden en München zo goed is.'

Thuis hebben de twee het slechts af en toe echt over hun vak. 'We zijn niet zo vaak samen thuis, dus dan spreken we meer over boeken die we lezen en hebben het over NBA-basketbalcompetitie', grapt Van Dishoeck. Als ze toch over werk praten, dan gaat het eerder over de politieke aspecten ervan, vertelt ze. 'We zijn altijd bezig met grote of nieuwe projecten. Als je daar succesvol in wilt zijn en de benodigde gelden wilt lostrekken, komt daar een hoop strategie bij kijken. Daar kunnen we goed met elkaar over sparren.'

OVER DE SCHENKERS

Ewine van Dishoeck is astronoom en hoogleraar Moleculaire astrofysica aan de Universiteit Leiden waar ze zelf wis- en scheikunde studeerde en cum-laude promoveerde. Ze doet momenteel onderzoek naar moleculen in de ruimte en heeft wereldwijd haar sporen verdiend met haar pionierswerk op dit vlak. Momenteel richt ze zich op water en de waterkringloop in de ruimte. Die zoektocht moet antwoord geven op vragen als: waar komt het water in onze rivieren vandaan? En: kan er leven zijn op andere planeten? Van Dishoeck staat aan de

wieg van de meest krachtige telescopen ter wereld. Ze doet ook onderzoek naar de fysica van de ijsskoude, ijle gaswolken tussen de sterren die zich in de buurt van ons eigen zonnestelsel bevinden. In veel van die gaswolken gebeurt nog iets fascinerends: er worden nieuwe sterren en planeten geboren. Van Dishoeck bekijkt het vormingsproces van die hemellichamen en onderzoekt welke moleculen uit de wolken uiteindelijk op zo'n nieuwe planeet terecht zouden kunnen komen. Van Dishoeck won vele prijzen en onderscheidingen - waar-

onder de Spinozapremie, de belangrijkste wetenschappelijke prijs van Nederland - en sleepte tal van onderzoekssubsidies binnen. Bij de bouw van verschillende andere telescopen, vrijwel altijd internationale samenwerkingsprojecten, fungeert ze vaak als bruggenbouwer om mensen, middelen en organisaties bij elkaar te brengen. Ze deed onderzoek en doceerde aan Harvard University, Princeton University en het California Institute of Technology. Tim de Zeeuw behaalde in 1984 aan de Rijksuniversiteit Leiden cum laude de graad van

doctor in de astronomie. Sinds 2007 is hij ook directeur-generaal van ESO, de Europese sterrenkundige organisatie met observatoria in Chili, waaronder de Very Large Telescope, de ALMA radiotelescoop, en de in aanbouw zijnde Extremely Large Telescope met een hoofdspiegel van 39 meter diameter. Eerder werkte hij onder meer aan het Institute for Advanced Study in Princeton en aan het California Institute of Technology in Pasadena. Sinds 1991 is De Zeeuw werkzaam als hoogleraar Theoretische Sterrenkunde bij de Sterrewacht

van de Universiteit Leiden waar hij van 2003-2007 directeur van was. Hij is mede-oprichter van het Lorentz Centrum, en was van 1993-2007 directeur van de Nederlandse Onderzoekschool voor Astronomie, NOVA, waar Van Dishoeck sinds 2007 wetenschappelijk directeur van is. Hij was ook verantwoordelijk voor de ontwikkeling van een Europese wetenschappelijke visie voor de sterrenkunde in 2007. De Zeeuw heeft ruim 200 wetenschappelijke publicaties en enkele boeken op zijn naam staan als (co-)auteur. Zijn onderzoek richt zich op de

structuur en dynamica van sterrenstelsels, inclusief de Melkweg. Hij was mede-initiatiefnemer van het SAURON-project waarin nieuwe optische instrumentatie is ontwikkeld samen met verbeterde theoretische modellen om de structuur van elliptische sterrenstelsels te ontrafelen. Zijn werk werd onder meer onderscheiden met de Descartes-Huygens Prijs (2001) en eredoctoraten aan de Universiteit van Lyon, de Universiteit van Chicago en de Universiteit van Padua. Grappig weetje is nog dat De Zeeuw en Van Dishoeck op dezelfde dag zijn gepromoveerd.

Aanmoedigingsprijzen

Deze jaarlijkse prijzen van € 500 worden ter beschikking gesteld voor de beste studie-resultaten in het eerste studiejaar aan een Nederlandse instelling voor wetenschappelijk onderwijs, in de volgende studierichtingen:

- Wiskunde en technische wiskunde (9 prijzen)
- Natuurkunde en technische natuurkunde (8 prijzen)
- Scheikunde (6 prijzen)
- Informatica en technische informatica (9 prijzen)

- Life science and technology (3 prijzen)
- Biomedische technologie (2 prijzen)
- Advanced Technology (1 prijs)
- Chemische technologie (3 prijzen)
- Werktuigbouwkunde en materiaalkunde (3 prijzen)
- Civiele en maritieme techniek (3 prijzen)
- Lucht- en Ruimtevaart (2 prijzen)
- Farmacie of (bio)farmaceutische wetenschappen (4 prijzen)
- Geneeskunde (8 prijzen)

SPONSORS ORTEC, Stichting Physica, Shell Global Solutions International, Ngi-NGN platform voor IT-professionals, NWO-CW, Philips, Kennispark Twente, Koninklijke Van Wijhe Verf, Océ, Havenbedrijf Amsterdam, Fokker, KNMG, KNMP

JURY Prof. dr. F.A. Berends, Prof. dr. J. van Leeuwen
In 2014 werden 56 aanmoedigingsprijzen toegekend.

DR. SAAL VAN ZWANENBERG SCRIPTIEPRIJS

Deze prijs wordt met ingang van 2016 beschikbaar gesteld door de Dr. Saal van Zwanenberg Stichting voor een student die een scriptie heeft geschreven op het terrein van de farmaceutische en/of medische wetenschappen waarbij het geneesmiddel centraal staat.

Gaby Eliesen (Biomedische wetenschappen RUN): *Placental handling of tyrosine kinase inhibitors and their interference with placental function*
Quote van de jury: Gaby Eliesen heeft in het kader van haar afstuderen onderzoek gedaan naar de invloed van een nieuwe groep anti-kankermiddelen, de tyrosine kinase remmers op de placenta en het transport over die placenta heen. Haar bevindingen leiden tot uiterste terughoudendheid bij het voorschrijven van nieuwe anti-kankermiddelen, in het bijzonder crizotinib, aan zwangere vrouwen met kanker. Eervolle vermeldingen voor **Alexandra van Dissel** (UvA), **Btissame El Hassouni** (VU), **Lisa Koorneef** (UL), **Thijs Rooijmans** (UU) en **Philippe Vangrieken** (UM)

Gaby Eliesen

SPONSOR Dr. Saal van Zwanenberg Stichting, € 3.000, jaarlijks. JURY Prof. dr. D.D. Breimer, Prof. dr. M. Joëls, Prof. dr. H.G.M. Leufkens.

De Dr. Saal van Zwanenberg Scriptieprijs werd uitgereikt door **Drs. M.L.L.E. (Marlies) Veldhuijzen van Zanten**, voorzitter van de Dr. Saal van Zwanenberg Stichting op 28 november.

INTERNETSCRIPTIE-PRIJZEN

Met vier scriptieprijsen voor de beste afstudeerscripties over een internet-gerelateerd onderwerp willen initiatiefnemers **Google**, **Brinkhof**, **SIDN Fonds** en **Greenhost** de belangstelling voor de betreffende onderzoeksgebieden vergroten, en in bredere zin het maatschappelijk en wetenschappelijk debat over de impact van internettechnologie bevorderen.

INTERNET & ECONOMIE

Katharina Schmitz (Strategic Marketing UM): *Interactivity in Online Environments. A Solution for Everyone? Exploring the appeal of interactive pension planners*
Quote van de jury: Katharina Schmitz' thesis was methodologically of the highest quality. She uses an unique experimental setting, with manipulations of a real-life online pension planner. She was able to study actual behavior of real pension participants rather than just eliciting intended behavior. Her area of study clearly has high societal relevance. The thesis provides experimental evidence on how pension planning websites can be designed to increase involvement

of the user, and thereby increase the information that the user actually accesses on the website.

SPONSOR Google, € 2.000, jaarlijks.

JURY Prof. dr. E.J. Bartelsman & Prof. dr. J.H. Abbring.

INTERNET & RECHT

Sam van Velze (Information Law UvA):

Communication to a New Public? A Critical Analysis of the CJEU's 'New Public' Criterion in European Copyright Law

Quote van de jury: Het nieuw-publiekcriterium deugt niet, concludeert Sam van Velze. Onderscheidend is in de ogen van de jury het deel waarin zij op zoek gaat naar een alternatief criterium en daarbij ook het economisch terrein betreedt. Met een zorgvuldige en originele benchmarktest komt zij uit op een alternatief 'exploitatiecriterium' om vast te stellen of een bepaalde handeling, zoals een hyperlink, binnen het bereik van het auteursrecht valt. Het was deze oorspronkelijke en interdisciplinaire aanpak die de scriptie van de andere inzendingen onderscheidde.

Eervolle vermeldingen voor **Karlijn de Leeuw** (TU) en **Claudia Quelle** (TU)

SPONSOR Brinkhof, € 2.000, jaarlijks.

JURY Prof. dr. N.A.N.M. van Eijk, Prof. dr. H.J. van den Herik, Mr. D. Verhulst.

INTERNET & MAATSCHAPPIJ- OF GEESTESWETENSCHAPPEN

Loes Derks van de Ven (Noord-Amerika Studies RUN): *Meeting the Privacy Movement. Dissent in the Digital Age*

Quote van de jury: De zogeheten Snowden-onthullingen hebben reeds menige pen in beweging gebracht en zo ook die van Loes Derks van de Ven. Zij analyseert de plaats en positie van de 'privacy movement' ná de revelaties van Snowden. Zij doet dat aan de hand van 'social

Vlnr Sam van Velze, Loes Derks van de Ven, Tessa Pijnaker, Moritz Müller, Katharina Schmitz en Karlijn de Leeuw. Ontbreekt op de foto: Claudia Quelle.

movement theory'. De scriptie behandelt een bijzonder actueel en maatschappelijk relevant onderwerp. De scriptie is helder gestructureerd, is toegankelijk en spannend geschreven en ziet er buitengewoon verzorgd uit. Het oogt welhaast als een kant en klaar boek dat zo kan worden gepubliceerd.

Eervolle vermelding voor **Tessa Pijnaker** (UvA)

SPONSOR SIDN fonds, € 2.000, jaarlijks.

JURY Prof. dr. V.A.J. Frissen, S. van der Hof LL.M. Phd, Prof. dr. ir. P.P.C.C. Verbeek.

INTERNET & TECHNISCHE WETENSCHAPPEN

Moritz Müller (Computer Science UT):

SIDeICk. SuspIcious DomaIn Classification in the .nl Zone

Quote van de jury: Het registreren van een domeinnaam in Nederland is voor een groot deel een geautomatiseerd proces, waardoor soms willekeurige reeksen letters en cijfers als domeinnaam aangevraagd worden. Het is belangrijk ervoor te waken dat er geen "foute" webadressen uitgegeven worden. Maar wat is "fout" en

Alexander Rinnooy Kan en ZKH Prins Constantijn van Oranje

hoe herken je dat? De domeinen worden "fout" genoemd als ze gebruikt worden voor phishing, spam of DDOS, voor botnets, of voor andere kwaadaardige activiteiten. De scriptie van Moritz Müller beschrijft een zoektocht naar karakteristieken voor zulke webdomeinen en beschrijft een tool dat hij zelf gebouwd heeft om foute domeinen automatisch te kunnen vinden.

SPONSOR Greenhost, € 2.000, jaarlijks.

JURY Prof. dr. J.C.M. Baeten, Prof. dr. B.P.F. Jacobs.

De Internetscriptieprijs werden op 15 april uitgereikt door **Pim van der Feltz**, CEO Google Benelux, **Remy Chavannes**, Brinkhof, **Eddy Schuyer**, bestuursvoorzitter SIDN fonds en **Sascha van Geffen**, directeur Greenhost. De uitreiking was gekoppeld aan een themabijeenkomst over de ontbundeling van de economie. **ZKH Prins Constantijn van Oranje** trad op in een tweegesprek met **Alexander Rinnooy Kan**. Tevens trad op als spreker **Arnold Roosendaal**, Scientist specialist Strategy & Policy for the Information Society bij TNO.

JAN BROUWER SCRIPTIEPRIJZEN

Vanuit het Jan Brouwer Fonds worden sinds 2015 zeven scriptieprijsen uitgekeerd voor de geestes- en maatschappijwetenschappen.

FILOSOFIE EN RELIGIE-WETENSCHAPPEN

Ruben Verhagen (Philosophy of Natural Sciences VU): *The Irreducibility of Consciousness? A Hard Problem or a Category Mistake?*

Quote van de jury: Op een verrassend volwassen en evenwichtige manier bekritiseert Ruben Verhagen Chalmers argumenten voor de conclusie dat het fenomenaal bewustzijn niet wetenschappelijk verklaarbaar kan zijn. En ten tweede doet hij, daarbij steunend op de Giulio Tononi's 'Information Integration Theory of Consciousness', een voorstel voor hoe een reductieve wetenschappelijke verklaring van het fenomenaal bewustzijn eruit zou kunnen zien.

SPONSOR Jan Brouwer Fonds, € 2.000, jaarlijks.

JURY Prof. dr. E.G.E. van der Wall, Prof. dr. R. van Woudenberg.

TAAL- EN LITERATUUR- WETENSCHAPPEN

Laura van Gelder (Comparative Literature and Literary Theory UL): *Performing Rootedness in a Landscape of War. Trees as Sites of Israeli and Palestinian Cultural Memory*

Quote van de jury: Laura van Gelder onderzoekt in haar scriptie bomen, en meer specifiek de olijf- en pijnboom, als sites of memory, als lieux de memoire. Vanuit de theorie van memory studies kijkt zij naar de bomen als fysieke plaats waar om land, om geworteld-zijn en daarmee om identiteit wordt gestreden in het Israël-Palestijns conflict. Performing Rootedness in a Landscape of War is een wetenschappelijk creatieve en innovatieve bijdrage aan het veld van de memory studies, en staat daarbij op een hoog theoretisch niveau. De scriptie is bijzonder goed geschreven en boeit de lezer van begin tot het eind.

SPONSOR Jan Brouwer Fonds, € 2.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. P.C. Hengeveld, Prof. dr. A. Visser.

GESCHIEDENIS

Mark Vermeer (Medieval Studies RUG): *Gescreven tOesterwijk. The town secretariat of Oisterwijk, ca. 1200 to 1550*

Quote van de jury: Mark Vermeer heeft zijn onderwerp, kort aan te duiden als de opkomst van geletterdheid, onderzocht aan de hand van het vrijwel totale bronnenmateriaal dat te vinden was over de productie van schriftelijk materiaal in Oisterwijk. Met een ontzagwekkende zorgvuldigheid heeft hij de stukken op alle mogelijke manieren onderzocht, zowel paleografisch als diplomatiek. Het was van een dermate verbluffende grondigheid dat de jury verzuchtte dat slechts de gebruikte inkt niet was onderzocht, maar dat was ironie.

SPONSOR Jan Brouwer Fonds, € 2.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. M. Prak, Prof. dr. P. de Rooij.

RECHTSWETENSCHAPPEN

Yussef Al Tamimi (Staats- en Bestuursrecht en Rechtsfilosofie VU): *The protection of vulnerable groups and individuals by the European Court of Human Rights*

Quote van de jury: De scriptie van Yussef Al Tamimi draait om het begrip 'vulnerability', zoals dat wordt gebruikt door het Europese Hof voor de Rechten van de Mens. Hij concludeert: "The Court uses the word vulnerability to legitimize taking a stronger and more pro-active position vis-à-vis state authorities. Therefore, vulnerability considerations mark an increased protection of vulnerable groups and individuals and result in the extension of their rights through the doctrine of positive obligations. There is an indication that vulnerability can function as a justification for the Court to protect 'new' groups from discrimination and stereotyping."

SPONSOR Jan Brouwer Fonds, € 2.000, jaarlijks.
JURY Prof. mr. dr. E. van Sliedregt, Prof. mr. dr. I.C. van der Vlies.

ECONOMISCHE WETENSCHAPPEN

Albert Jan Hummel (Economics Tinbergen Inst.): *Optimal Redistribution with Unionized Labor Markets*

Quote van de jury: Het betreft theoretisch onderzoek dat de rol die vakbonden spelen in de herverdeling van inkomen modelmatig onderzoekt. De winnaar heeft een keur aan begeleiders: Bas Jacobs, Pieter Gautier en Rick van der Ploeg, en de scriptie wordt bewerkt voor het beste internationale tijdschrift op het gebied van de economie van de Collectieve Sector, de Journal of Public Economics.

SPONSOR Jan Brouwer Fonds, € 2.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. F.A.G. den Butter, Prof. dr. M.P. Schinkel.

MAATSCHAPPIJWETENSCHAPPEN

Paula Thijs (Social and Cultural Sciences RUN): *Interethnic Attitudes in the Netherlands 1985-2011: The Role of Educational Expansion and Secularization in Explaining Attitudes towards Ethnic Minorities over Time*

Quote van de jury: This thesis addresses a highly relevant societal question, namely how unfavorable attitudes towards ethnic minorities have changed over time through the influence of major societal changes: educational expansion and secularization. This question also holds great scholarly relevance..

SPONSOR Jan Brouwer Fonds, € 2.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. ir. T. van der Lippe, Prof. dr. B. Vis.

MENSWETENSCHAPPEN

Naomi de Haas (Cognitive Neuroscience RUN): *Navigating our memories: how episodes and space combine in the hippocampal formation*

Quote van de jury: Naomi de Haas navigeert op zeer verantwoorde wijze tussen verschillende concepten en hypothesen. Zij onderzocht de relatie tussen het spatiële en episodische geheugen, beide buitengewoon belangrijk voor de wijze waarop wij met informatie omgaan, en de rol van de hippocampus in deze twee ogenschijnlijk verschillende functies.

SPONSOR Jan Brouwer Fonds, € 2.000, jaarlijks.
JURY Prof. dr. I. A. van Berckelaer-Onnes, -Prof. dr. L.R.A. Alink.

De Jan Brouwer Scriptieprijsen en de J.C. Baak Prijs werden op 6 april uitgereikt door **Mevr. Drs. M.L.L.E. (Marlies) Veldhuijzen van Zanten-Hyllner**, voorzitter van het Jan Brouwer Fonds. **Prof. dr. A.A. (Adriaan) Voors**, kleinzoon van Ir. L.E.J. Brouwer en directeur KHMW, hield een inleiding over de naam-gever van de prijzen.

J.C. BAAK PRIJS

Uit de nalatenschap van de jurist Jan Carel Baak werd eind jaren '70 de Baak Prijs ingesteld. In 2010 is de Haarlemse J.C. Baak Stichting opgeheven. Het vermogen van de stichting is als Fonds op Naam ondergebracht bij de KHMW. Vanuit het fonds wordt 2-jaarlijks een afstudeerprijs gefinancierd voor een scriptie in één of meer van de volgende wetenschapsgebieden: filosofie, rechtsgeleerdheid, politicologie, internationale betrekkingen, sociologie. Het onderzoek dient met name relevant te zijn voor het vreedzaam naast elkaar leven van verschillende volkeren.

Paula Thijs

Paula Thijs (Social and Cultural Sciences RUN): *Interethnic Attitudes in the Netherlands 1985-2011: The Role of Educational Expansion and Secularization in Explaining Attitudes towards Ethnic Minorities over Time*

Quote van de jury: Het thema van deze scriptie is buitengewoon actueel nu de vluchtelingencrisis zowel in Europa als in Nederland xenofobische onderstromen en een toenemend wij-zijdenken onder de bevolking met zich meebrengt. Doordat Paula Thijs gedetailleerd inzicht biedt in de achtergronden van veranderende interetnische opvattingen levert haar scriptie een mooie bijdrage aan de doelstelling van de J.C. Baak Prijs, namelijk dat onderzoek met name relevant moet zijn voor het vreedzaam naast elkaar leven van

verschillende volkeren; vreedzaam samenleven begint immers met een goed inzicht in de belemmeringen daarvoor.

Twee jury's kozen onafhankelijk van elkaar eenzelfde winnaar. Paula Thijs kreeg hierdoor op 6 april zowel de Jan Brouwer Scriptieprijs als de J.C. Baak Prijs uitgereikt! **Prof. dr. L.F.M. (Leonard) Besselink**, vml. bestuurslid van de J.C. Baak Stichting en lid van de KHMW, hield die middag een inleiding over de naamgever van de Baak Prijs.

SPONSOR J.C. Baak Fonds, € 2.000, 2-jaarlijks
JURY Prof. dr. J.C.J. (Hans) Boutellier, Prof. dr. A.E. (Aafke) Komter, Prof. mr. drs. W.J. (Wouter) Veraart.

PROFIELWERKSTUKPRIJZEN

Veerle Baardse en Manouk Zijl (HAVO Mendelcollege): *Entertainment en Educatie*
Quote van de jury: Het werkstuk over een manier van communiceren om mensen op vermakelijke wijze, bijvoorbeeld in een soap, te beïnvloeden tot positief gedrag. De groots opgezette enquête en het zelf gemaakte filmpje maken deze combinatie van onderzoek en creativiteit tot een buitengewoon werkstuk! Aan de hand van vier deelvragen kwamen ze tot hun uiteindelijke hoofdvraag: hoe maak je een Entertainment en Educatie filmpje effectief?
Rutger Postma en Carlijn Verweij (VWO KSG Hoofddorp): *Rode Jihadisten*.
Quote van de jury: Rutger en Carlijn vergelijken de Nederlandse communistische interbrigadisten die tussen 1936 en 1939 naar Spanje vertrokken om te strijden in de Burgeroorlog met de Nederlandse jihadistische Syriëgangers. Het is een heel relevant, goed geschreven werkstuk, voorzien van een vergelijkingstabel, goed weergegeven interviews (knap dat zij hiertoe nabestaanden van oud-Spanjestrijders hebben getraceerd) en zelfs met tips voor vervolgonderzoek. Dit goede profielwerk-

Profielwerkstukprijzen: genomineerden in afwachting van de uitslag

stuk is geschreven door historici in spé! Eervolle vermeldingen voor **Guido Duijn** (HAVO Daaf Gelukschool) en **Eva Speijer en Sterre Triezenberg** (VWO Ichtuscollege).

SPONSOR KHMW, 2 prijzen van € 500, jaarlijks
JURY Prof. dr. A.J.J. Nijhuis, Drs. C.S.M. van Opstal, Dr. J. Spoelder.

De prijzen werden uitgereikt op 16 april door **Prof. dr. A.H.G. (Alexander) Rinnooy Kan**. Gastspreker **Prof. dr. P. (Piet) de Rooij**, em. hoogleraar Nederlandse geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam, nam de zaal in een afsluitende presentatie mee naar de geschiedenis van de evolutietheorie en liet zien hoe deze theorie via een omweg de maatschappij bereikte. Voor alle genomineerden was er als aandenken aan deze mooie middag het boek *Vallende kwartjes* van Bas Haring en Ionca Smeets.

INTERVIEWS

DE SPONSOR *Hans Hofstraat* – Philips

Philips is sinds 2012 de vaste sponsor van twee Jong Talent Aanmoedigingsprijzen voor biomedische technologie. In 2016 zijn daar twee Jong Talent Afstudeerprijzen bijgekomen: de Philips Afstudeerprijs voor Biomedische Technologie en de Philips Afstudeerprijs Data Science in Health Care.

Hans Hofstraat, vice president bij Philips Research en actief als innovation program manager en lid van de Healthcare Program Board bij Philips, is vanaf het begin bij de sponsoring betrokken. 'Ons bedrijf draait om goede medewerkers. Voor onze research-afdeling rekruteren wij elk jaar een groot aantal nieuwe medewerkers. Voor veel jonge medewerkers begint hun loopbaan bij ons bij Philips Research. Dan helpt het als je je netwerk jonge talenten in de academia actief onderhoudt. Eén van de manieren waarop we dit doen is door goede prestaties te belonen. Dat is de reden dat we sinds dit jaar ook afstudeerprijzen sponsoren.'

Philips nodigt de onderscheiden studenten uit, maar wil ook breder contact leggen met de universiteiten waar deze jonge academici studeren, hoewel er met de meeste Nederlandse universiteiten al samenwerkingen bestaan. 'Aan de ene kant beloon je de prijswinnaar, aan de andere kant krijg je daardoor intensiever contact met een onderzoeksgroep en leer je sneller nieuwe mensen kennen in nieuwe vakgebieden. Het geeft een positieve uitstraling voor beide partijen, omdat ook het vakgebied daardoor meer aandacht krijgt.'

Philips concentreert zich daarbij op twee thema's: innovaties in de zorg, vooral op het gebied van biomedische technologie, en data science

in health care waardoor digitalisering van de gezondheidszorg een vlucht kan nemen. 'Dat zijn twee spannende en moeilijke markten waar we ons in begeven. Vooral op het gebied van data science staan we aan het begin van grote ontwikkelingen. Wat is allemaal mogelijk door Big Data? Het is voor ons interessant om daarover in contact te treden met talentvolle jonge wetenschappers. Verder wil Philips hiermee het belang benadrukken van innovaties op twee belangrijke gebieden waar Philips HealthTech zich op richt om de duurzame gezondheidszorg van de toekomst te realiseren.'

'We hebben het voordeel dat we als Philips een goede reputatie hebben op de arbeidsmarkt als het gaat om innovatie en onderzoek, maar je merkt dat er steeds meer concurrentie komt op de arbeidsmarkt. Nederland is te klein voor nieuwe aanwas, dus we zoeken wereldwijd naar nieuwe medewerkers. We willen blijven verjongen om voorop te gaan in de ontwikkelingen, en spraakmakende doorbraken te realiseren in toepassingen gebaseerd op goed wetenschappelijk onderzoek.'

Daarbij is Philips Research vooral op zoek naar academici die net gepromoveerd zijn. ‘We hebben in Eindhoven echt een mooie kweekvijver. Ons personeelsbeleid is erop gericht dat een deel van de mensen die eerst research doen, later doorstroomt naar de business kant om op die manier topinnovaties daadwerkelijk naar patiënten te brengen.’

Hofstraat heeft de eerste twee jaar zelf de prij-

zen uitgereikt, het afgelopen jaar waren er twee collega's die inhoudelijk ook goed op de hoogte waren van het onderwerp van de onderscheiden studenten. ‘Maar het persoonlijke contact met de jongeren is geweldig. Je spreekt ze en hebt ook contact met hun begeleiders en familieleden. Het is interessant om van elkaar te horen waar je mee bezig bent. Bovendien heb je zo de kans om uit te leggen waarom je hen op deze manier wilt steunen.’

DE PRIJSWINNAAR *Mladen Popović*

Mladen Popović was compleet verrast toen hij in 2008 de Keetje Hodshon Prijs won voor zijn proefschrift waarmee hij cum laude was gepromoveerd. Die onderscheiding aan het begin van zijn wetenschappelijke carrière heeft hem geen windeieren gelegd.

‘Ik viel van m'n stoel: ik wist niet eens dat ik genomineerd was. Ik werd met een brief op de hoogte gesteld en herinner me nog goed de uitreiking in de geweldige setting in het Hodshon Huis aan het Spaarne.’ De Keetje Hodshon Prijs is een proefschriftprijs op het gebied van geesteswetenschappen, in 2008 bestemd voor wijsbegeerte/godgeleerdheid. ‘Die prijs staat niet alleen geweldig op je cv; je krijgt meteen media-aandacht en het helpt je serieus bij het aanvragen van prestigieuze onderzoekssubsidies. Ik kon daardoor aan de realisatie van een plan werken waar we de komende vijf jaar met het Qumran Instituut in Groningen naar toe wilden groeien.’ Popović was daar destijds nog adjunct-directeur. Inmiddels is hij er de eerste man.

Het instituut, opgericht in 1961, is genoemd naar de grotten van Qumran ten noordwesten van

de Dode Zee, waar de Dode Zeerollen zijn gevonden. Popović is al vaak in het gebied geweest. ‘Oppervlakkig gezien zijn het gewoon grotten in een maanachtig woenstijnlandschap. Maar met een beetje historische verbeeldingskracht heb je het idee dat je met een tijdsmachine tweeduizend jaar teruggaat in de tijd. Het is elke keer weer een geweldige belevenis.’

De aandacht door die onderscheiding biedt hem ook de kans een grote tentoonstelling over Dode Zeerollen samen te stellen voor het Drents Museum, waarbij ook de Israel Antiquities Authority is betrokken. ‘Het was een bijzondere ervaring om daaraan mee te mogen werken.’

Om de expositie daadwerkelijk van de grond te tillen, is hij vanaf 2008 gastconservator bij het Drents Museum. In juli 2013 opent de tentoonstelling Dode Zeerollen waarin zestien rollen worden getoond die van groot belang zijn voor onze kennis over het vroege jodendom en christendom. Popović biedt er ook een blik in de wereld van de mensen die de rollen schreven. ‘Het was een geweldige ervaring om zo’n expositie op te tuigen. Maar het is ook goed dat ik niet van tevoren heb geweten hoeveel werk daar bij kwam kijken.’

Popović waardeert het werk van de KHMW zeer. ‘Het mooie aan de maatschappij is dat ze niet alleen de wetenschappers aanspreken, maar ook het bedrijfsleven en de culturele sector. Cruciaal volgens mij, want maatschappij en wetenschap horen bij elkaar. Ik vind het daarom een grote eer om lid te mogen zijn.’ Waar de KHMW verder goed in slaagt, is dat ze – net als vooraanstaande universiteiten – in staat is particuliere fondsen te werven. Daar voelt Popović zich door geïnspireerd. ‘Dat concept heb ik bij het Qumran Instituut ook geïntroduceerd. Voor mijn eerste vijfjarenplan heb ik intensief samengewerkt met het Ubbo Emmius Fonds van de Rijksuniversiteit Groningen, een samenwerking die doorgaat. Daarmee kunnen we

nu bijvoorbeeld ook jaarlijks iemand lauweren voor zijn of haar research master. Dergelijke prijzen zijn belangrijk. Dat kan bijvoorbeeld een ontzettende opsteker zijn als je solliciteert op een promotieplek.’

Omdat Popović zelf een vooraanstaand onderzoeker op zijn vakgebied is, gaan er voor het Qumran Instituut deuren open die voor anderen gesloten blijven. ‘Het meeste materiaal van de Dode Zeerollen ligt in Israël, er is een aantal mooie stukken in Jordanië en er zijn een paar kleinere fragmenten elders in de wereld, onder andere in Parijs. Wij hebben nu de eerste minieme stukjes van de C-14 notering van de Dode Zeerollen in huis, omdat we met behulp van nieuwe technieken als kunstmatige intelligentie en koolstofdatering, gecombineerd met paleografie (handschriftkunde) bezig zijn een digitale paleografie voor deze oude en kwetsbare teksten te ontwikkelen. Dat is uniek. Doel van dit project is om de individuele auteurs achter de teksten van de Dode Zeerollen te identificeren. Zo kan er een compleet nieuw onderzoeksveld ontstaan.’

Popović wil de enorme groei van het Qumran Instituut de komende jaren consolideren en daarna verder uitbouwen. Belangrijk daarin is dat het de universiteit in 2015 is gelukt Steve Mason, een vooraanstaande wetenschapper op het gebied van de geschiedenis en literatuur van het Oostelijk Middellandse Zeegebied onder Romeins bewind, aan te trekken als hoogleraar. Met Mason verbreden en versterken we onze basis, en dat trekt nieuwe en internationale studenten’, zegt Popović opgetogen.

Mladen Popović's tegenwoordig hoogleraar Oude Testament en vroeg Jodendom aan de Rijksuniversiteit Groningen, en nog steeds vooral geïntrigeerd door Dode Zeerollen. Zijn hoofdonderzoeksthema is de digitale paleografie van die Dode Zeerollen

en antieke Joodse manuscripten. Hij is ook algemeen directeur van het Qumran Instituut in Groningen. Vanaf 1 september 2017 is Popović de nieuwe decaan van de Faculteit Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap van de Rijksuniversiteit Groningen. In

2016 is Popović lid geworden van de KHMW en ging hij samen met zijn vrouw afgelopen najaar mee op de studiereis met het thema wetenschap en religie naar Rome en omgeving.

Volgens Popović heeft hij over aandacht voor zijn vakgebied in bredere zin niet te klagen. ‘Religie is terug van nooit weggeweest. Door migratie, globalisering en recente ontwikkelingen in de wereld is het ontzettend belangrijk om religie academisch te bestuderen en alles wat ermee te maken heeft te bevragen, geheel in lijn met het Verlichtingsideaal van de Duitse filosoof Immanuel Kant uit 1784: Sapere aude, oftewel Durf te denken.’

Popović merkt dat er in de samenleving ook meer belangstelling is voor religie. Zijn vrouw,

Annemieke ter Brugge, heeft als gepromoveerd theologe bij het Nederlands Bijbelgenootschap meegewerkt aan de Bijbel in Gewone Taal. Zij organiseert voor Oecumenische Vieringen Groningen zondagse diensten die vernieuwend zijn. Zo haalt ze bijvoorbeeld rondom het thema wetenschap en religie wetenschappers binnen in de Pepergasthuiskerk om over tijd en eeuwigheid te spreken. ‘Er is veel belangstelling voor die diensten, ook van mensen die niet gelovig zijn. Er is tegenwoordig een meer algemene vraag naar zingeving en daar passen deze kerkdiensten goed in.’

HET JURYLID *Kees van Hee*

Prof. dr. K.M. van Hee, oud-hoogleraar architectuur van informatiesystemen aan de TU Eindhoven, heeft in de loop der jaren in heel wat jury's gezeten voor de KHMW.

De eerste keer dat Van Hee in de jury zat, was in 1988 toen hij jurylid was voor de Koninklijke Shell Prijs. Jaren later beoordeelt hij - met tussenpozen heel wat studenten die zijn genomineerd voor Jong Talent Prijzen. In 2011 is hij betrokken bij het toekennen van de Nederlandse Prijs voor ICT-onderzoek en in 2014 bij de Internet Impact Prijs die eenmalig is uitgereikt en daarna is voortgezet in de internet-scriptieprijs. In 2012 houdt hij de Haarlemse voordracht - de jaarlijkse lezing bij de jaarvergadering in mei - over digitale veiligheid.

Eerder was Van Hee ook sponsor toen de stichting Bakkenist 100.000 Euro prijzengeld ter beschikking stelde aan de KHMW. Van Hee was vroeger directeur van adviesbureau Bakkenist, dat in 1999 opging in Deloitte. Door die overname zocht hij een goede bestemming

voor het geld dat nog in de pot van de stichting Bakkenist zat. ‘We stelden elk jaar twee prijzen van 10.000 Euro ter beschikking en konden dat zo vijf jaar doen. Tegenwoordig zijn veel prijzen niet meer zo groot en dat is eigenlijk maar goed ook. Veel winnaars gebruikten het geld destijds niet voor bijvoorbeeld een nieuw

researchproject of een studiereis, maar gaven het uit aan privé zaken.’

Van Hee studeerde wiskunde in Leiden. ‘Eigenlijk was het maar een raar vak, dacht ik toen vaak. Maar achteraf bleek de kennis die ik daar opdeed zo belangrijk voor mijn werk. Ik had geen betere keuze kunnen maken.’ Van Hee werd een van de eerste wetenschappelijke medewerkers Informatica van Guus Zoutendijk, hoogleraar Numerieke Wiskunde aan de Universiteit Leiden.

‘Wiskunde komt in alles terug. Zo kun je met differentiaalmeetkunde laten zien dat je een kopje met een oor in een donut kan veranderen en worden animaties ook door het inzetten van meetkunde gemaakt. Toen ik wiskunde studeerde, had ik nooit kunnen dromen dat ik mijn kennis zo vaak om me heen zou zien. Ook bij het blootleggen van neurale netwerken in het brein maak je gebruik van wiskunde. En wat dacht je van het mogelijk maken van zelfrijdende auto's of de grote ingewikkelde constructies die een bedrijf als ASML gebruikt? Dat wordt allemaal berekend met wiskundige technieken.’

Vijf jaar geleden is Van Hee met pensioen gegaan. Sindsdien is hij zelf niet meer dagelijks met zijn vak bezig, al doet hij af en toe nog een bescheiden researchopdracht, of is hij adviseur of lid van een raad van toezicht. ‘Natuurlijk wel op het gebied van de informatica: dat is mijn terrein.’ Zijn kleinkinderen laat hij ook al kennis maken met zijn vak. Lachend: ‘Dan meten we de maten van de tuin op met een klos touw of tekenen we een olifant op ruitjespapier en berekenen we de oppervlakte.’

De jurering doet hij altijd met liefde en een groot verantwoordelijkheidsgevoel. ‘Je hebt de taak uit de inzendingen de beste te kiezen, terwijl er ook een grote mate van onzekerheid is of je bij die kandidaat uitkomt. Niet alle juryleden

hebben een achtergrond in het onderwerp dat ze beoordelen.’ Hij wist zich echter gesteund door zijn ervaring als jurylid bij de jaarlijkse verkiezing van de beste promovendus aan de TU Eindhoven waar hij vijf jaar lang bij betrokken was. ‘We beoordeelden allemaal alle twaalf proefschriften die voorbij kwamen en het leuke was dat we altijd bij dezelfde drie beste uitkwamen. Ook als het niets met je eigen vakgebied te maken had.’

Toch heeft hij ook gemengde gevoelens over het uitreiken van de wetenschapsprijzen. ‘Het is natuurlijk erg leuk als je als laureaat in het zonnetje wordt gezet. Tot twintig jaar geleden werden wetenschappers behoorlijk minder geëerd dan voetballers. Maar doordat er steeds meer prijzen in het leven worden geroepen, is er ook sprake van prijserosie in mijn optiek. Het gaat daardoor soms meer over de man of de vrouw die de prijs wint in plaats van over het bekend maken van de wetenschappelijke resultaten. Daar moeten we alert op zijn.’

‘Zo moeten we volgens mij ook niet rücksichtslos de prijswinnaars rangschikken naar eerste, tweede en derde prijs. Veel werk is niet op die manier te beoordelen en te vergelijken. En dan heb ik het nog niet eens over de teleurstelling voor de mensen die ook genomineerd zijn, maar achter het net vissen. Hun onderzoek geeft ook bijzondere inzichten, maar zij krijgen door deze wijze van beoordelen wellicht minder aandacht dan terecht zou zijn.’

In mijn optiek gaat het bij een prijs in de eerste plaats om de eer en pas in de tweede plaats om de beloning. Ik zou prijswinnaars daarom liever uitsluitend willen belonen met onderzoeksfaciliteiten, bijvoorbeeld een jaar vrij onderzoek, eventueel met de nodige apparatuur. Verder zou ik graag zuinig zijn met prijzen: minder prijzen maakt de prijzen die worden uitgereikt belangrijker.’

STIPENDIA

BATE UIT HET PIETER LANGERHUIZEN LAMBERTUSZOOM FONDS

De jaarlijkse bate uit het sinds 1919 door Pieter Langerhuizen Lambertuszoom nagelaten legaat is bestemd voor de bevordering van de natuurwetenschappen. Uitkering hiervan geschiedt in een zevenjarige cyclus van vakgebieden:

- 2016 Fysica
- 2017 Geschiedenis van de Natuurwetenschappen, incl. die van de Wiskunde, Geneeskunde en Techniek
- 2018 Botanie incl. Fytopathologie en Landbouwwetenschappen
- 2019 Chemie
- 2020 Geologie incl. Geofysica en Mineralogie
- 2021 Zoölogie, incl. Veterinaire Wetenschappen
- 2022 Astronomie, incl. Meteorologie en Geodesie

De 13 in 2016 binnengekomen voorstellen voor fysica waren zeer divers van aard en werden door de jury beoordeeld op de volgende aspecten: innovatie, inbedding in de samenleving, overtuigingskracht, ambitie en urgentie voor dit financieringskanaal. Op basis hiervan kwam het voorstel *Thermocavitation: the development of needle-free injection alternatives* van **Dr. D. (David) Fernandes Rivas** van de Universiteit Twente als beste uit de bus. Het voorstel blinkt uit door de innovatieve blik op een naaldvrije injectiemethode door gebruik te maken van diodelasergestuurde vloeistofjets. De combinatie van een passie voor wetenschap én ondernemerszin zoals die blijkt uit het voorstel sluit goed aan bij de traditie van de KHMW.

SPONSOR P.L. Langerhuizen Fonds € 15.000, jaarlijks.

JURY Prof. dr. C.J.M. Schoutens,
Prof. dr. J.T.M. Walraven.

STIPENDIA UIT HET DR. W.J.E. VOET FONDS

De op 2 maart 2009 overleden Dr. Willem Joseph Elias Voet heeft de KHMW, wier activiteiten hij een warm hart toedroeg, bedacht met een aanzienlijk legaat. Deze gelden zijn ondergebracht in het Dr. W.J.E. Voet Fonds, waaruit conform de wens van de erflater financiële bijdragen kunnen worden verstrekt aan studenten die niet in staat zijn de kosten van hun universitaire studie zelf volledig te dragen.

Teneinde de selectie van studenten die in aanmerking komen voor een bijdrage uit het Voet Fonds te faciliteren is de KHMW een samenwerking aan gegaan met de **Schuurman Schimmel-van Outeren Stichting** te Haarlem. Uit het Voet Fonds worden bijdragen verstrekt voor universitaire stages of studie in het buitenland.

IN 2016 ZIJN ONDERSTAANDE BEDRAGEN TOEGEKEND

Jasper van Genugten (biomedische wetenschappen UvA) € 1.500, voor een stage gericht op ontwikkelingsbiologie aan de University of California, San Diego.

Pien Goldsteen (Molecular Life Sciences WUR) € 1.500, voor een stage met als onderwerp 3D Bioprinting in het Lewis Lab aan Harvard University, Massachusetts.

Layla van Wieringen (criminologie VU) € 2.500, voor het International Expert Programme in Investigative and Legal Psychology aan het United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute (UNICRI) in Turijn.

Anniek Zaalberg (biomedische wetenschappen, oncologie VU) € 2.500, voor een stage in het Center for Cancer Immunology in het Massachusetts General Hospital/Harvard Medical School. Zij zal onderzoek doen naar de rol van het immuunsysteem bij de vroege ontwikkeling van borstkanker.

Een reis naar Rome

AREND SOETEMAN

DE Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen als reisgezelschap: dat is een redelijk nieuwe invulling van ons veelkleurig activiteitenpakket. Na een eerder bezoek aan Genève bezochten in september 2016 50 directeuren, leden en hun partners Rome. De reis was populair: er waren meer aanmeldingen dan beschikbare plaatsen. Helaas moest een aantal personen door loting afvallen. Schrale troost wellicht dat zij in dit jaarverslag kunnen lezen wat zij gemist hebben.

Ons eerste bezoek in Rome, op de dag dat wij daar arriveerden, betrof de Accademia dei Lincei, het oudste wetenschappelijke genootschap van Italië - opgericht in 1603 - met als bekendste lid Galileo Galilei, in het Palazzo Corsini. Galilei was geen lid bij ons geweest - toen hij leefde bestond onze Maatschappij nog niet - maar wij hebben wel een gemeenschappelijk lid gehad in de persoon van Hendrik Lorentz. Ons lid Frits Berends kon daar boeiend over vertellen.

Het Palazzo Corsini en de er tegenover gelegen

Bezoek Palazzo Colonna

Ontvangst bij Zr Ms Ambassadeur Joep Wijnands

Bezoek Palazzo Colonna

Villa Farnesina vormen een schitterend huis voor deze academie, met een indrukwekkende bibliotheek, waar wij als bewoners van het Hodshonhuis door geïmponeerd zouden kunnen worden. Anderzijds, is het allemaal wel erg overdadig en heeft de meer bescheiden schoonheid van ons huis een eigen charme.

Het bezoek aan Rome kende vele hoogtepunten. Letterlijk was dat bij de Vaticaanse sterrenwacht in Castel Gandolfo, het buitenverblijf van de paus. De astronoom-jezuïet die ons daar ontving wist precies hoe het zat met de verhouding tussen wetenschap en godsdienst: beide zoeken naar waarheid, ze kunnen dus niet met elkaar in conflict komen. Een figuurlijk hoogtepunt was direct daarna een lunch in het buitenverblijf van de paus, na een unieke busrit door de pauselijke tuinen.

Een dieptepunt in letterlijke zin was het bezoek aan het Scavi, diep onder de Sint Pieter. Ten tijde van de Tweede Wereldoorlog gaf het Vaticaan de opdracht opgravingen uit te voeren onder de basiliek en werd een deel van de oude necropolis bloot gelegd. Nu is deze mysterieuze ondergrondse plek bij uitzondering ook te bezoeken. Volgens de traditie zou Petrus, na Jezus kruisiging, naar Rome zijn gereisd en daar, in het Circus van Nero, zelf gekruisigd zijn. Overblijfselen van het gebeente van Petrus zijn ons aangewezen. Maar niet ieder van ons was ervan overtuigd dat dit resten van de historische Petrus waren.

De wetenschap kwam verder aan haar trekken door een indrukwekkend bezoek aan ESA/ESRIN waar we zagen hoe de hele aarde, inclusief weer en klimaat, vanuit de ruimte geobserveerd worden. En door een bezoek aan het KNIR, het Koninklijk Nederlands Instituut in Rome. Prof. dr. Leonard Rutgers, voormalig winnaar van de Hodshonprijs, hield daar een voordracht over zijn archeologisch onderzoek in de catacomben bij Rome. De archeologie

blijkt een ware interdisciplinaire wetenschap, waarbij ook van natuurwetenschappelijke kennis gebruik moet worden gemaakt. ZKH Jaime prins de Bourbon de Parme, Nederlands ambassadeur bij het Vaticaan, vertelde ons wat zo'n ambassadeur zoal doet. Alleen al het feit dat het Vaticaan een enorm buitenslands netwerk heeft maakt dit ambassadeurschap belangrijk. Ik denk dat niemand van de aanwezigen ooit nog de neiging zal krijgen wijlen SGP-kamerlid Kersten te volgen in een poging dat ambassadeurschap te beëindigen. Monseigneur Karel Kasteel, de hoogste Nederlandse curie-prelaat, gaf ons een fantasieus inzicht in de politiek van het Vaticaan.

Een artistiek en historisch hoogtepunt was een bezoek aan het Palazzo Colonna, eigendom van een buitengewoon invloedrijke reeds 900 jaar bestaande familie. Altijd zeer trouw aan de rooms-katholieke zaak en aan de paus. Eén van de traptreden was beschadigd door een grote kogel, die men daar als gedenkteken had laten liggen, afgeschoten tijdens één van de gewapende conflicten waarbij de Colonna's de paus verdedigden.

Het gezelschap genoot voorts van de ontvangsten met (aangeklede) borrels bij Mr. Joep Wijnands, Nederlands ambassadeur in Rome, en ZKH Jaime prins de Bourbon de Parme, de al genoemde Nederlandse ambassadeur bij het Vaticaan.

De reis kon vooral een groot succes worden dankzij de medewerking van onze directeur Joost Klarenbeek, plaatsvervangend ambassadeur in Rome, en Jaime de Bourbon de Parme, zowel bij de voorbereiding als in begeleidende rol tijdens ons bezoek aan Rome.

Prof. mr. A. Soeteman is oud-hoogleraar encyclopedie en wijsbegeerte van het recht aan de Vrije Universiteit en secretaris geestes- en maatschappijwetenschappen van de KHMW.

FINANCIEEL OVERZICHT

SAMENGEVOEGDE BALANS
PER 31 DECEMBER 2016

(na resultaatbestemming)		(alle bedragen in €)	
	31-12-2016		31-12-2015
ACTIVA			
Vaste activa			
Vaste activa en overige duurzame activa	1		1
Vlottende activa			
Lopende rente en dividendbelasting	53.975		90.979
Overige vorderingen	42.100		95.470
	96.075		121.561
Beleggingen	11.576.644		11.154.684
Liquide middelen	3.174.088		1.839.668
<i>Totaal activazijde</i>	14.846.808		13.180.802
PASSIVA			
Eigen vermogen KHMW	5.136.222		4.810.367
Fondsen op naam			
Pieter Langerhuizen Lambertusz. Fonds	2.494.944		2.487.482
Dr. W.J.E. Voet Fonds	514.439		514.439
Prof. dr. G.A. van der Knaap Fonds	120.000		120.000
Mr. J.C. Baak Fonds	30.007		30.007
De Zeeuw-Van Dishoeck Fonds	90.000		60.000
	8.385.612		8.022.295
Eigen vermogen JBF	4.416.741		4.196.816
Voorziening prijzen JBF	1.000.000		
Eigen vermogen SvZ	971.080		915.134
	14.773.433		13.134.245
Kortlopende schulden			
Belastingen, premies soc. verzekeringen	7.879		5.119
Vooruitontvangen en nog te betalen	65.496		41.438
	73.375		46.557
<i>Totaal passiva</i>	14.846.808		13.180.802

SAMENGEVOEGDE REKENING
VAN BATEN EN LASTEN OVER 2016

		(alle bedragen in €)	
	2016		2015
BATEN			
Contributies / entreegelden directeuren	41.020		38.380
Directe inkomsten uit beleggingen	495.390		475.596
Overige ontvangsten	5.208		5.245
Ontvangen schenkingen	10.011		8.571
<i>Som der baten</i>	551.629		527.792
LASTEN			
Loonkosten	130.088		178.487
Exploitatiekosten	90.928		97.235
Prijzen en activiteiten	93.023		141.966
Algemene kosten	122.058		100.980
<i>Som der lasten</i>	436.097		518.668
Exploitatieresultaat	115.532		9.124
Resultaat toegerekend aan:			
– KHMW	31.796		
– Stichting Jan Brouwer Fonds	62.186		
– Dr. Saal van Zwanenberg Stichting	21.550		
Exploitatieresultaat	115.532		

TOELICHTING OP DE JAARCIJFERS 2016

RUTGER SCHIMMELPENNINCK

INLEIDING

Het jaar 2016 is afgesloten met een positief exploitatieresultaat van € 115.533. De ongereali-seerde beleggingsresultaten van € 493.656 zijn hier niet bij inbegrepen. In de jaarrekening zijn deze resultaten, zoals voorheen, rechtstreeks aan de exploitatiereserve op de balans toegevoegd.

INKOMSTEN

De inkomsten uit contributies, entreegelden en vrijwillige bijdragen bedroegen € 51.000 tegen € 47.000 in 2015. Het belegd vermogen blijft de voornaamste inkomstenbron voor de Maatschappij en de directe inkomsten daaruit (rente, dividend en gerealiseerde koersresultaten) bedroegen € 495.393 tegen € 475.596 in 2015. Het totale beleggingsresultaat bedroeg 7,5% over 2016, tegen 5,5% over 2015. Het bestuur is de beleggings-commissie erkentelijk voor haar inspanningen het vermogen van de Maatschappij met zorg te beheren.

UITGAVEN

De totale kosten zijn in het verslagjaar wederom goed beheerst. De netto uitgaven voor het prijzen-programma verschillen van jaar tot jaar omdat er in meerdere gevallen sprake is van meerjarige prijzen. Deze kosten bedroegen dit jaar € 63.024 ten opzichte van € 141.966 in 2015. De Maatschappij is dankbaar zijn voor de vele donaties die zijn ontvangen van ondernemingen die ons prijzen-programma hebben willen ondersteunen. Een overzicht van de prijzen is in een aparte toelichting opgenomen.

De algemene kosten, waaronder de beheerkosten van de beleggingen zijn opgenomen, zijn gestegen naar € 122.058 (€ 101.000 in 2015), ondermeer door het toenemend aantal bijeenkomsten.

BALANS

Het eigen vermogen van de Maatschappij bedroeg eind 2016 € 5.136.233 tegen € 4.810.367 eind 2015. Een donatie van € 1.000.000 voor uit te keren prijzen is voor het zelfde bedrag als bestemmingsfonds prijzen opgenomen.

VOORUITZICHTEN

De omvang van het eigen vermogen en het rendement samen met de donaties stellen de Maatschappij in staat de komende jaren de beoogde uitgaven te bekostigen.

PRIJZENGELD TOEGEKEND IN 2016

Nederlandse Prijs voor ICT-onderzoek	50.000
Prijsvraag in samenwerking met NRC, een medaille	pm
Johannes Cornelis Ruigrok Prijs	12.500
Keetje Hodshon Prijs	12.500
Martinus van Marum Prijs	12.500
Veegens Prijs	12.500
Nederlandse Gasindustrie Prijzen (2-jaarlijks)	16.000
Ngi-NGN Informatie Scriptieprijs voor Informatica en Informatiekunde	7.000
Tata Steel Afstudeerprijs voor Werktuigbouw en Materiaalkunde	5.000
Pfizer Prijs voor Life Sciences	5.000
AkzoNobel Afstudeerprijs voor Chemie en Procestechnologie	5.000
Philips Afstudeerprijzen Biomedische Technologie en Data Science in Health Care	6.000
East-West Seed Afstudeerprijs voor Plantenwetenschappen	5.000
Enza Zaden Award, studiereis	pm
ASML Afstudeerprijs voor Wiskunde	5.000
Shell Afstudeerprijzen voor Natuurkunde	15.000
Lorentz Afstudeerprijs voor Theoretische Natuurkunde	3.000
De Zeeuw-Van Dishoeck Afstudeerprijs voor Sterrenkunde	3.000
ORTEC Aanmoedigingsprijzen Wiskunde en Technische Wiskunde	4.500
St. Physica Aanmoedigingsprijzen Natuurkunde en Technische Natuurkunde	4.000
Shell Aanmoedigingsprijzen Scheikunde	3.000
Ngi-NGN Aanmoedigingsprijzen Informatica en Technische Informatica	4.000
NWO-CW Aanmoedigingsprijzen Life Science & Technology	1.500
Philips Aanmoedigingsprijzen Biomedische Technologie	1.000
Kennispark Twente Aanmoedigingsprijs Advanced Technology	500
Van Wijhe Verf Aanmoedigingsprijzen Chemische Technologie	1.500
Océ Aanmoedigingsprijzen Werktuigbouwkunde en Materiaalkunde	1.500
Havenbedrijf Amsterdam Aanmoedigingsprijzen Civiele & Maritieme Techniek	1.500
Fokker Technologies Aanmoedigingsprijzen Lucht- & Ruimtevaarttechniek	1.000
KNMG Aanmoedigingsprijzen Geneeskunde	1.500
KNMP Aanmoedigingsprijzen Farmacie of (bio)farmaceutische wetenschappen	2.000
Internetscriptie Prijs economie (Google)	2.000
Internetscriptie Prijs rechten (Brinkhof)	2.000
Internetscriptie Prijs maatschappij- of geesteswetenschappen (SIDN fonds)	2.000
Internetscriptie Prijs technische wetenschappen (Greenhost)	2.000
Dr. Saal van Zwanenberg Scriptie Prijs	3.000
Jan Brouwer Scriptieprijsen	14.000
Profielwerkstukprijzen	1.100
Bate uit het Pieter Langerhuizen Lambertuszoon Fonds	15.000
J.C. Baak Afstudeerprijs	2.000
Voet Stipendia	8.000
	253.600

INTERVIEW

De vrijwilligers van de KHMW

Bij de Koninklijke Hollandsche Maatschappij zijn achter de schermen een hoop vrijwilligers actief onder leiding van huismeester Rob Pol. Hij weet – net als zijn vader Henk destijds – ook heel wat mensen te rekruteren in familiekring. Op deze plek zetten we onze kanjers juist een keer vol in het licht.

WIE: Hans Pol (60), opstellen, opruimen en schoonmaken vergader- en bijeenkomstruimtes, ontvangt gasten
‘Ik was 16/17 jaar toen ik af en toe mijn vader begon te helpen. En nu assisteer ik al vele jaren mijn broer. Het leuke van dit werk is dat je na al die jaren veel van de leden en directeurs van de KHMW kent. Het hoogtepunt is de jaarvergadering in mei. Dan moet de aula in korte tijd van vergaderruimte worden omgezet naar dinerlocatie.’

WIE: Connie Steenkist-Pol (54), helpt mee in de bediening, met opruimen en afwassen
‘Volgens mijn moeder help ik ongeveer vanaf mijn elfde, zelf weet ik niet eens meer wanneer ik ermee begon. Huismeester Rob is mijn broer. Ik help nog graag mee, omdat het leuk werk is en altijd gezellig is om elkaar weer te zien, en ook omdat dit werk al zo lang in de familie is.’

WIE: Toos Porck (79), ontvangt gasten, verzorgt lunches, koffie en borrelbuffetten
‘Ik ben er dit jaar mee gestopt, het was mooi geweest. Maar heb het zeker vijftientig jaar gedaan. We werden altijd opgetrommeld als er iets bijzonders in het gebouw te doen was. Eerst deed ik het met mijn zus Corrie, ook al toen haar man Henk – de vader van Rob, Hans en Connie Pol – nog huismeester was. Het was altijd een leuk

groepje om mee te werken en we wisselden de laatste nieuwtjes met elkaar uit tijdens het werk.’

WIE: Roelie Offenberg-Wiersema (64), ontvangt gasten, verzorgt lunches, koffie en borrelbuffetten
‘Ik werk sinds ongeveer 2000 bij de KHMW en kwam er terecht via dokter Bierman. Ik werkte voor hem op de poli KNO in het Spaarne Ziekenhuis. Hij was daarnaast directeur bij de KHMW en vroeg me of ik een keer wilde helpen met koffie schenken. Later kwamen daar mijn schoonzussen Leny en Loes bij en inmiddels zijn we al vele jaren de vaste ploeg bij alle ontvangsten. Het leuke van de jarenlange samenwerking met Rob, Hans en – tot voor kort – Toos is dat we precies weten wat we aan elkaar hebben en er steeds wat meer taken bij hebben gekregen, zoals het verzorgen van lunches. Het geeft een echt teamgevoel. De laatste jaren geef ik ook rondleidingen in het prachtige Hodshonhuis met zijn boeiende geschiedenis. Dat heeft mijn interesse in geschiedenis en architectuur vergroot, waardoor ik nu graag en steeds vaker over deze onderwerpen lees.’

WIE: Leny van den Eijkhoff (69), ontvangt gasten, verzorgt lunches, koffie en borrelbuffetten
‘Ik ben samen met mijn schoonzus Loes eind 2007 binnengehaald door onze schoonzus Roelie die al vrijwilligerswerk deed bij de KHMW, samen met Toos Porck. Een poosje terug heeft tante Toos zich teruggetrokken en helpt de broer van Rob, Hans, ons mee. Rob is voor mij een hele fijne collega. Wij gaan steeds zelfstandiger te werk, maar Rob zegt ons altijd hoe hij het graag wilt hebben. Elke keer weer kijken wij, als drie schoonzussen, uit naar een KHMW-dag. Wij zijn zeer aan elkaar gewaagd en het is altijd gezellig. Het is keihard aanpoten en als ‘s avonds

de klus weer is geklaard, toosten wij met een overgebleven glaasje wijn op het succes van die dag. En op een volgende keer. Ik hoop het nog lang te kunnen en mogen doen!’

WIE: Loes Sweerts (76), ontvangt gasten, verzorgt lunches, koffie en borrelbuffetten
‘Ik ben al heel wat jaren met pensioen, maar heb een hekel aan achter de geraniums zitten. Ik doe dit werk nu zo’n acht jaar, samen met Roelie (zij vroeg mij erbij), Leny en Hans. We verzorgen de lunches, de koffie/thee met koekjes en bij de afsluiting van de ontvangsten de borrel met hapjes. Als we tijd hebben, maken we soms ook post klaar voor verzending. Vooral de bijeenkomsten waar prijzen worden uitgereikt aan studenten zijn leuk, omdat ze vaak met familie en hun docent komen. Die kijken hun ogen uit bij het zien van de mooie kamers hier. Ze bedanken je ook vaak voor de goede verzorging. Dat geeft een goed gevoel. Het voelt nog altijd als een eer om mee te helpen, omdat de onderlinge sfeer zo goed is.’

WIE: Els Theel-Handgraaf (65), organiseert de jaarlijkse Prijsvraag voor het Beste Profielwerkstuk
‘Ik organiseer de prijsvraag sinds 2002, toen de KHMW haar 250-jarig jubileum vierde en deze prijsvraag in het leven werd geroepen. De organisatie van de prijsvraag is zo leuk, omdat het veelzijdig is: in eerste instantie worden de scholen uit Haarlem en omgeving aangeschreven. Op de sluitingsdatum tref ik meestal de docenten, die de deelnemende werkstukken persoonlijk komen inleveren. Soms komen de leerlingen zelf langs. Zij zijn vaak onder de indruk van het mooie Hodshonhuis en vinden het een eer om uitgekozen te zijn! Na de sluitingsdatum is er het leuke contact met onze drie juryleden en Pauline van Lennep, die de vergadering leidt. Het eindresultaat is de prijsuitreiking waarbij ik altijd op het puntje van mijn stoel zit, in de hoop dat alles zonder foutjes verloopt. De afsluitende borrel is het moment van ontspanning voor iedereen en vooral een leuke bijeenkomst met blije, jonge mensen die aan het begin van een mogelijk mooie carrière staan!’

Vlnr Loes Sweerts, Leny van den Eijkhoff, Toos Porck, Roelie Offenberg, Hans Pol, Rob Pol.
Ontbreken op de foto: Connie Steenkist-Pol en Els Theel-Handgraaf.

KONINKLIJKE HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ DER WETENSCHAPPEN

PROTECTOR

Z.M. Koning Willem-Alexander

ERELEDEN

Mr. M. Enschedé
Mr. G.W. baron van der Feltz
Prof. dr. A.H.G. Rinnooy Kan
Ir. M.C. van Veen

BESTUUR

Prof. dr. L.J. Gunning-Schepers, *voorzitter*
Drs. M.L.L.E. Veldhuijzen van Zanten-Hyllner, *ondervoorzitter*
Mr. R.J. graaf Schimmelpennick, *penningmeester*
Jkvr. mr. P. van Lennep
Jhr. drs. R.M.M. van Rijckevorsel
Dr. ir. H.L. Tepper

SECRETARIAAT

Prof. mr. A. Soeteman, *secretaris geestes- en maatschappijwetenschappen*
Prof. dr. A.P. IJzerman, *secretaris natuurwetenschappen*
Drs. S. van Manen, *secretaris*
Ing. H.L. Groffen, *financiële administratie*

BESTUUR JAN BROUWER FONDS

Drs. M.L.L.E. Veldhuijzen van Zanten-Hyllner, *voorzitter*
Mr. R.J. graaf Schimmelpennick, *penningmeester*
Prof. mr. A. Soeteman, *secretaris*
Prof. dr. L.J. Gunning-Schepers
Prof. dr. A.P. IJzerman
Jkvr. mr. P. van Lennep
Jhr. drs. R.M.M. van Rijckevorsel
Dr. ir. H.L. Tepper

BESTUUR SAAL VAN ZWANENBERG STICHTING

Drs. M.L.L.E. Veldhuijzen van Zanten-Hyllner, *voorzitter*
Mr. R.J. graaf Schimmelpennick, *penningmeester*
Prof. dr. A.P. IJzerman, *secretaris*
Dr. W. de Laat
Prof. dr. W.J. Schudel

HUISMEESTER

R. Pol

VRIJWILLIGERS

C.M.M. Theel-Handgraaf, *organisatie en administratieve begeleiding Profielwerkstukprijzen*
Mr. Bierman-Beukema toe Water,
Ir. B.M.Th. Dortland-Bier, J.V.E.M. Schölvinc-Swane, R.M. Offenberg-Wiersema, *rondleidingen in het gebouw*
H.J. Pol, R.M. Offenberg-Wiersema,
H.J.M. van der Eijkhoff-van der Veldt,
C.E. Porck-Stoute, L.C. Sweerts-van der Eijkhoff,
H. Tuente, *catering en andere hand- en spandiensten*

POST/BEZOEKADRES

Spaarne 17
2011 CD Haarlem
Tel: 023 5321773
Email: secretaris@khamw.nl
Website: www.khamw.nl
IBAN: NL49ABNA0561115966,
BIC: ABNANL2A

COLOFON

Fotografie:
Hilde de Wolf: omslag binnenzijde, p.2-4, p.9-13, p.16-20, p.23-24, p.30-32, p.37-44, p.46-49, p.54-60, p.75, p.76 linksboven, p.77, omslag achterzijde
Barbara Kieboom: omslag voorzijde, p.25
Brouwer Archief (NHA): p.29
Arjan Bronkhorst: p.33
Hesterliena Wolthuis & Lisa Hu: p.34-35
Thijs ter Hart: p.41
Tom Pilzecker: p.76 linksonder
Geert de Snoo: p.51
Job van Amerongen: p.67-68
Interviews: Gwen van Loon
Punt Tekstproducties
Redactie: René van Rijckevorsel, Arend Soeteman, Harald Tepper, Pauline van Lennep, Saskia van Manen
Vormgeving: Coen Mulder, Haarlem
Druk: Ten Brink BV, Meppel

SPONSORS

Stichting Fonds
voor de
Geld- en Effectenhandel

